

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 343.45(498+478)(043)

MOȚOC COSTICĂ

**SECRETUL PROFESIONAL ÎN LEGEA PENALĂ A
ROMÂNIEI ȘI ÎN CEA A REPUBLICII MOLDOVA:
STUDIU DE DREPT PENAL**

**SPECIALITATEA – 554.01 DREPT PENAL ȘI
EXECUȚIONAL PENAL**

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2021

Teza a fost elaborată la *Departamentul Drept penal al
Universității de Stat din Moldova*

Conducător/Consultant științific:

GÎRLA Lilia, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

1. **CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar**
2. **CERNOMOREȚ Sergiu, doctor în drept, conferențiar universitar**

Componența consiliului științific specializat:

1. **BRÎNZĂ Serghei, Președinte al CȘS, doctor habilitat în drept, profesor universitar**
2. **ULIANOVSKI Xenofon, membru al CȘS, doctor habilitat în drept, profesor universitar**
3. **GRECU Raisa, membru al CȘS, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar**
4. **MORARU Victor, membru al CȘS, doctor în drept, profesor universitar**
5. **BERLIBA Viorel, membru al CȘS, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar**
6. **PĂVĂLEANU Vasile, membru al CȘS, doctor în drept, profesor universitar (România)**

Susținerea va avea loc la 06 noiembrie 2021, ora 11.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 554.01-21-40 din cadrul Universității de Stat din Moldova (MD 2009, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. A. Mateevici, 60, bloc IV, aula 222), în format mixt și online, linkul <http://meet.google.com/wmi-nhtq-afe>.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la biblioteca *Universității de Stat din Moldova* și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expediat la _____

Secretar științific al Consiliului științific specializat,

STATI Vitalie, doctor în drept, conferențiar universitar _____

Conducător științific,

GÎRLA Lilia, doctor în drept, conferențiar universitar _____

Autor

MOȚOC Costică

© Moțoc Costică, 2021

CUPRINS

Reperete conceptuale ale cercetării.....	4
Conținutul tezei.....	7
Concluzii generale și recomandări.....	22
Bibliografie.....	29
Adnotare	32

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei cercetate. Luând în considerare dezideratul conform căruia, obligația specială de a păstra secretul profesional trebuie să fie conținută în legislația națională a statelor membre sau a organismelor profesionale naționale competente cu puterea de a adopta reguli obligatorii ale profesiei, iar regulile naționale privind secretul profesional trebuie să includă și sancțiunile corespunzătoare în caz de încălcare a lor, *se propune revizuirea cadrului incriminator în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova.*

Actualitatea temei alese poate fi argumentată și prin faptul că, spre deosebire de legea penală a Republicii Moldova, Codul penal al României conține în Partea specială o singură normă juridico-penală care sancționează divulgarea oricărui secret profesional, indiferent de tipul acestuia (fie medical, fie bancar, fie al avocatului etc.) – art.227 („*Divulgarea secretului profesional*”). Totodată, în conținutul Părții speciale a Codului penal român nu vom găsi norme juridico-penale speciale consacrate protecției unor secrete profesionale *specifice*. Astfel, toate formele secretelor profesionale (care pot fi diverse prin natura profesiei exercitate) sunt protejate de legea penală română într-o măsură egală. Însă, aceeași concluzie nu poate fi desprinsă din conținutul legii penale a Republicii Moldova, în ea fiind prevăzută doar răspunderea penală pentru divulgarea anumitor tipuri ale secretelor profesionale (art.204 CP RM; alin.(1) art.245¹⁰ CP RM etc.), ceea ce *ad litteram* conduce la o concluzie logică – *alte tipuri de secrete profesionale ce nu sunt prevăzute de legea penală nu se bucură de protecție juridico-penală corespunzătoare, iar divulgarea acestor secrete derivate nu obține o sancționare promptă.* (În prezent există aproximativ *saizeci de tipuri de informații confidentiale*).

Constatăm că în Republica Moldova, pe baza caracteristicilor activității profesionale, legislația ramurală stabilește garanții pentru respectarea secretelor profesionale, însă răspunderea penală este asigurată doar pentru tipurile de *secrete primare/inițiale*. În același timp, este inadmisibilă substituirea sensului secretului profesional cu cel al vieții private; prin urmare, nu poate fi operată nici aplicarea noimei juridico-penale prevăzute la art.177 CP RM prin analogie, deoarece, în strictă conformitate cu prevederile alin.(2) art.3 CP RM, „*interpretarea extensivă defavorabilă și aplicarea prin analogie a legii penale sunt interzise*”.

Necesitatea protecției juridico-penale a secretului profesional în normele de drept ale Republicii Moldova este afirmată prin existența unui număr impunător de profesii în care poate apărea secretul ce urmează a fi protejat de normele de drept, însă în realitate astfel de reglementări nu rareori lipsesc; utilizarea diverselor mijloace tehnice și sisteme informaționale în procesul de prelucrare, stocare și transmitere a datelor care constituie secret profesional, precum și absența reglementărilor normative ce ar asigura protecția acestor date; apariția unor profesii moderne care contribuie la apariția noilor forme de secrete profesionale; lipsa unei autorități speciale care ar asigura legiferarea în domeniul secretului profesional etc.

Prin conținut, informația cu caracter personal sau familial poate să coincidă cu secretul profesional, însă regimurile juridice în care sunt păstrate astfel de date sunt absolut diferite și de sine stătătoare. În caz de încălcare a inviolabilității vieții personale protecția juridico-penală a secretului de drept privat este asigurată în calitate de secret-obiect (secretul personal sau de familie), iar în cazul în care secretul cu caracter privat este încredințat unei alte persoane în legătură cu particularitățile profesiei acesteia, informația devine protejată în regim de secret-obligație (secret profesional). Când astfel de informații sunt transmise altor subiecți pentru păstrare și uz, ele dobândesc un alt statut juridic (statutul de secret bancar, fiscal, medical, notarial sau de secret al corespondenței etc.) fără ca să-și piardă conținutul primar de secret al vieții private.

În opinia noastră, toate împrejurările sus-menționate vor crea premise sigure de conștientizare a necesității reglementării raporturilor din domeniul secretului profesional și al protecției juridico-penale a acestui tip de secret, inclusiv prin reglementarea listei de date

confidențiale protejate care s-ar atribui tipului concret de secret profesional și a condițiilor de acces la acest tip de secrete.

Încadrarea temei în preocupările internaționale. În reglementările internaționale secretul profesional este fundamentat pe prevederile generale ale normelor consacrate aspectelor vieții private și pe datele cu caracter personal, precum și pe prevederile speciale dedicate reglementării secretelor profesionale. Dreptul fundamental la protejarea datelor cu caracter personal se întemeiază, în esență, pe articolul 8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO) și pe articolul 8 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2010/C 83/02).

În strictă corespundere cu prevederile de la pct.(164) din Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016, „statele membre pot adopta, pe cale legislativă, norme specifice pentru protejarea secretului profesional sau a altor obligații echivalente, în măsura în care acest lucru este necesar pentru a asigura un echilibru între dreptul la protecția datelor cu caracter personal și obligația de păstrare a secretului profesional” [19]. În sensul Recomandării 582(1970) privind comunicarea media și drepturile omului, dreptul la viață privată cuprinde inclusiv „dreptul la protecția de la destăinuirea informației oferite sau obținute în mod confidențial de la individ” [18]. Potrivit prevederilor de la alin.(1) art.22 (Secretul profesional și cooperarea între autorități) al Directivei 2003/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003, „obligația secretului profesional se aplică tuturor persoanelor care exercită sau au exercitat o activitate pentru autoritatea competentă și pentru instituțiile cărora aceste autorități le-au delegat eventual unele sarcini. Informațiile reglementate de secretul profesional nu se pot divulga niciunei persoane sau autorități, numai în cazul în care legea nu dispune altfel” [1]. Conform Regulii nr.73 din Regulile de Procedură și Probațiune ale Curții Penale Internaționale (Comunicări și informații privilegiate), „relația profesională dintre persoana și consultantul ei juridic urmează a fi privită ca una privilegiată și, prin urmare, nu se supune divulgării, cu excepția cazurilor când (a) persoana și-a formulat consimțământul în scris pentru o astfel de divulgare; (b) persoana, în mod voluntar, divulgă conținutul conversațiilor unui terț și acesta apoi prezintă dovezi referitoare la o astfel de divulgare” [20]. În acest context, „Regulile vor asigura caracterul privilegiat al raporturilor profesionale confidențiale dintre persoană și medicul acesteia, psihiatrul, psihologul sau consultantul juridic, în special raporturile ce vizează victima sau raporturile dintre persoană și membrul cultului religios. Curtea va recunoaște drept privilegiată comunicarea efectuată în cadrul mărturisirii religioase ca parte integrantă a practicii religioase” [20]. Concluzionăm că instituția secretului profesional este reglementată la nivel internațional atât în forma sa generală, cât și în formele sale speciale (secretul profesional al apărătorului, secretul profesional medical, secretul profesional religios).

Încadrarea temei în preocupările naționale și zonale. Demersul nostru științific în domeniul juridico-penal este inițiat în baza unor surse doctrinare de reputație incontestabilă în doctrina penală și în alte domenii științifice (drept constituțional, drept administrativ, drept informațional, drept civil, drept procesual penal; filosofie, sociologie, informatică etc.), elaborate de: D.-S. Chertes, M.Dunea, C.Jugastru, Cr.Nicorici, L.-L. Lăzăroiu, O.Predescu (România); Gh.Aricov, S.Brînza, St.Copețchi, S.Crijanovschi, V.Cușnir, Ig.Dolea, L.Gîrla, N.Grădinaru, V.Justin, C.Moțoc, V.Stati, R.Ștefănuț (Republica Moldova); M.Iu. Avdeev, V.V. Artemov, S.N. Burdov, D.V. Bușkov, A.V. Dvoretkii, I.Faingold, S.I. Gutnik, M.A. Efremova, D.A. Kalmâkov, E.V. Klimova, S.N. Merkulova, Iu.S. Pilipenko, A.N. Prokopenko, G.B. Romanovskii, G.V. Șagara, S.A. Toporkova, E.K. Zubcinskaia, L.Zakirova, I.A. Yakovleva (Federația Rusă); V.Mislivii, N.Basaraba, I.N. Vobaci (Ucraina), Leite Tatiana Henriques de Holanda Henriques, Rodrigo Arruda, Vasconcelos Camila, Lustosa Cátia, Meirelles Ana Thereza, Aranha Anderson Vieira, Garrafa Volnei (Brazilia) etc. Constatăm

utilizarea rară a conceptului de secret profesional în știința juridică contemporană, precum și în acte normative. Unii savanți (A.N. Prokopenko, S.V. Golubckov, V.K. Novikov, A.V. Baranova etc.) se limitează la cele mai generale observații, considerând că „*acest tip de secret se bazează pe specificul activităților în mai multe profesii*” [34, p.24].

Scopul cercetării constă în elaborarea conceptului științifico-practic al protecției juridico-penale a secretului profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova, în accepțiunea aspectelor *de lege lata* și *de lege ferenda*.

În baza scopului propus au fost elaborate **obiectivele cercetării**, după cum urmează: *cercetarea* doctrinei contemporane consacrate conceptualizării secretului profesional; *analiza* normelor juridico-penale care asigură securitatea secretului profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova; *cercetarea* reglementărilor din legislația extrapenală a României și din cea a Republicii Moldova; *explicarea* conținutului secretului profesional; *cercetarea* semnelor obiective ale infracțiunilor care încalcă securitatea informației confidențiale ocrotite în regim de secret profesional în *Codul penal al României* și în *Codul penal al Republicii Moldova*; *demonstrarea* diferențelor dintre secretele primare și secretele derivate protejate de legea penală; *analiza comparativă* de drept penal a normelor din Codurile penale ale altor state ce asigură inviolabilitatea secretului profesional, precum și inviolabilitatea altor tipuri de secrete conexe; *elaborarea* propriei cercetări empirice pentru verificarea ipotezei formulate; *formularea* concluziilor și propunerea recomandărilor menite să îmbunătățească Codul penal al României și Codul penal al Republicii Moldova etc.

Ipoteza cercetării este bazată pe presupunerea conform căreia protecția juridico-penală a secretului profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova este asigurată prin instituirea unui regim de secret derivat (secundar), iar aplicarea normei care asigură regimul de secret primar al informațiilor confidențiale este inadmisibilă. Susținem că existența doar a unei singure norme juridico-penale în legea penală a Republicii Moldova, care asigură inviolabilitatea vieții private sub forma asigurării protecției juridico-penale a secretului personal sau de familie *în regim de secret primar*, nu este una suficientă și, prin urmare, nu corespunde așteptărilor unei societăți democratice. Secretul profesional asigurând protecția datelor confidențiale ce vizează viața privată a victimei de către alte persoane împunernicite în virtutea profesiei să o protejeze, urmează a fi ocrotit într-un alt regim de protecție a datelor personale, devenind unul secundar, auxiliar, suprastructural și dependent de cel primar.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Întru realizarea scopului propus și a obiectivelor punctate au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: metoda logică, metoda comparativă, metoda istorică, analiza statistică, metoda interviuării, metoda de cercetare sociologică etc. Cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei atât juridico-penale, cât și a celei interdisciplinare, a legislației penale și extrapenale în domeniul vizat, precum și a practicii CtEDO, a instanțelor judecătorești din România și din Republica Moldova. În calitate de punct de reper ne-a servit legislația României și cea a Republicii Moldova, precum și a unor state străine (Ucraina, Republica Belarus, Republica Kazahstan, Republica Kârgâzâ, Suedia, Elveția, Franța, Germania, Italia etc.) ce vizează infracțiunile care încalcă inviolabilitatea secretului profesional. Cercetarea propriu-zisă a pornit de la ideea conform căreia informațiile secrete au și o anumită proprietate genetică: *informațiile, documentele și produsele create pe baza unor informații secrete devin, de regulă, secrete*. Specificăm, în acest sens, că definiția corectă a secretului nu poate fi dedusă doar din categoria informației, pentru că orice secret legal constituie nu doar o *informație ca atare*, ci este menținut într-o *stare de prohibițiune/interzicere* (retragere din circuitul informațional accesibil) a accesului la o astfel de informație.

Întru demonstrarea ipotezei a fost întreprinsă **o cercetare empirică** sub formă de chestionar. Scopul acestui chestionar a constat în *identificarea problemei privind asigurarea protecției juridico-penale a secretului profesional în legea penală a României și în cea a*

Republicii Moldova prin culegerea de date pentru testarea empirică a ipotezei formulate în teza de doctorat, precum și prin analiza cantitativă și calitativă a datelor întru acceptarea, respingerea sau reformularea respectivei ipoteze științifice. În acest sens a fost utilizată metoda cantitativă de studiu – *ancheta sociologică în bază de chestionar (chestionar-filtru)* și *sondajul de opinie*. În strictă corespundere cu limitele cercetării a fost ales locul (teritoriul) de desfășurare a studiului: Republica Moldova și România, perioada de desfășurare a interviului fiind încadrată în *lunile mai-august 2019*. Chestionarul elaborat a fost complet anonim și strict confidențial. De asemenea, participarea la el a fost totalmente voluntară. Respondenții au răspuns fiecărei întrebări individual, fiindu-le sugerată preventiv cât mai multă atenție și sinceritate. De asemenea, din start s-a prevăzut posibilitatea lăsării necompletate a întrebărilor dacă ele, în opinia respondentului, s-au impus a fi inacceptabile din orice motiv. Răspunsurile corespunzătoare puteau fi bifate pe foaia de răspuns, la discreția respondentului puteau fi alese mai multe variante dacă ele erau relevante.

Au fost repartizate 505 chestionare pe suport hârtie în strictă corespundere cu moștra anexată. Pentru a obține un portret sociologic cât mai clar al participanților anonimi, am elaborat și am prevăzut *un chestionar-filtru* care a cuprins: 1) vârsta respondentului (de la 18 la 75 de ani și peste); 2) sexul respondentului (masculin, feminin); 3) cetățenia respondentului (Republica Moldova, România, alta); 4) studiile absolvite (de la studii gimnaziale la studii postdoctorat); 5) domeniul (actual) de activitate profesională a respondentului (gamă largă de autorități locale sau centrale, organele de drept, instituții de învățământ, instituții medicale, ONG-uri, organizații religioase, agenți economici).

În cadrul acestui **studiu empiric**: *au fost identificate* profesiile care, în opinia respondenților, implică necesitatea asigurării regimului secret al informațiilor confidențiale; *a fost precizat* conținutul secretului profesional; *a fost argumentată* necesitatea ocrotirii juridico-penale a secretului profesional; *a fost stabilit coraportul* dintre inviolabilitatea vieții private și inviolabilitatea secretului profesional; *au fost specificate* măsurile/tehnicile/metodele de origine organizațională și tehnică care, în opinia participanților la interviu, sunt relevante pentru protecția secretului profesional; *a fost elaborată* lista aproximativă a datelor confidențiale de natură privată ce formează conținutul secretului profesional; *au fost identificate* metode specifice prin care poate fi încălcată inviolabilitatea vieții personale în procesul de divulgare a secretului profesional; *a fost identificat* indexul victimologic al persoanelor care au avut de suferit în urma faptelor prejudiciabile săvârșite de către subiecții împuterniciți să asigure integritatea secretului profesional; *a fost verificată măsura în care* respondenții sunt tentați să înecredințeze anumite informații de sorginte personală unui slujitor de cult, unui lucrător medical, precum și unui jurnalist; *au fost identificate* încălcări intenționate și imprudente ale secretului profesional; *au fost propuse spre aplicare* măsuri legislative relevante pentru asigurarea secretului profesional, precum și măsuri organizaționale și tehnice relevante pentru protecția secretului profesional.

CONȚINUTUL TEZEI

În cadrul **Compartimentului 1 „MATERIALE ȘTIINȚIFICE REFERITOARE LA PROTECȚIA JURIDICO-PENALĂ A SECRETULUI PROFESIONAL”** am analizat situația științifică în domeniu. Demersul nostru științific în *domeniul juridico-penal* este inițiat în baza unor surse doctrinare de reputație incontestabilă în *doctrina penală din străinătate*, elaborate de V.V. Artemov; D.V. Bușkov; A.V. Ermolaev; M.A. Efremova; M.A. Erșov; S.I. Gutnik; S.N. Merkulova; A.N. Prokopenko; D.Tatianin; L. Zakirova; etc. **Doctrina penală română** nemijlocit consacrată protecției juridico-penale a secretului profesional este formată din lucrările următorilor savanți: D.-S. Chertes; M.Dunea; Cr.Nicorici; Gr.-M. Preduca (Predișor); R.Slăvoiu etc. **Știința penală a Republicii Moldova** în materia protecției juridico-penale a secretului profesional este susținută în unele lucrări ce aparțin

reputațiilor autori în domeniu: Gh.Aricov; M.Botnarenco; S.Brînza, Ig.Botezatu; St.Copețchi; S.Crijanovschi, Al.Bogdan; V.Cușnir; S.Gavajuc; L.Gîrla; V.Iustin; C.Moțoc; V.Statii; S.Timofei; R.Ștefănuț etc.

Unele concepții de **natură interdisciplinară în doctrina din străinătate** ne-au determinat să formulăm anumite concluzii. Caracterul interdisciplinar al acestor concepții este determinat de faptul că ele sunt formulate de specialiștii în: *Dreptul administrativ* – S.N. Burdov; *Dreptul constituțional* – G.B. Romanovskii; *Dreptul informațional* – A.A. Cebotariova; *Dreptul financiar* – I.A. Bova; *Dreptul civil* – V.A. Sandalova; *Dreptul muncii* – S.A. Toporkova; *Dreptul procesual civil* – E.G. Fomenko; *Dreptul procesual penal* – V.E. Evseenko; *Criminalistică* – D.S. Svașenko; *Filologie* – M.M. Naumova; *Sociologie* – L.M. Mkrcean; *Filosofie* – O.M. Manjueva; *Sistemele informaționale* –V.D. Fomiciov; *Politologie* – I.A. Voroșilin etc. **Doctrina interdisciplinară română** a inclus cercetări științifice ale următorilor savanți: Al.-L.Csanád; L.Săuleanu, L.Smarandache, A.Dodocioiu; C.Jugastru; L.-L. Lăzăroiu; L.Pleș, S.Păun; L.A. Tutunaru; V.R.-E.Voinea etc. (*drept constituțional, drept administrativ, drept informațional, drept civil*); M.Corlean; N. Matsaukas; Al. Mălureanu; G.Roman; S.Guțan etc. (*teologie, culturologie, biomedicină și bioetică*). În **Republica Moldova**, la nivel interdisciplinar o reputație incontestabilă o dobândește lucrarea științifică a profesorului Ig.Dolea (*drept procesual penal*). Alte lucrări aparțin autorilor R.-G. Ichim (*drept*); M.Bulgaru (*sociologie*); D.Cazacu (*științe ale educației*); N.Grădinaru (*culturologie*); V.Moșin și A.Eșanu (*bioetică*); Gh.Paladi (*bioetică*). Reieșind din acest vast ansamblu de izvoare străine acumulate și analizate, am constatat că sursele de origine extrapenală în materia protecției juridice a secretului profesional sunt numeroase, pe când cele juridico-penale sunt unice. Unii savanți se limitează la cele mai generale observații, considerând că acest tip de secret se bazează pe specificul activităților în mai multe profesii (A.N. Prokopenko, S.V. Golubcikov, V.K. Novikov, A.V. Baranova etc.). În limitele acestui demers științific am acceptat clasificarea secretelor propusă de E.K. Volcinskaia, D.I. Krutikova și S.A. Toporkova, conform căreia, informațiile confidențiale urmează a fi împărțite în două clase de dimensiuni diferite: 1) secrete inițiale (primare) și 2) secrete derivate.

Analiza doctrinei contemporane autohtone și de peste hotare a contribuit substanțial la formularea ipotezei de cercetare: presupunerea, conform căreia protecția juridico-penală a secretului profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova este asigurată prin instituirea unui regim de secret derivat (secundar), iar aplicarea normei care asigură regimul de secret primar al informațiilor confidențiale este inadmisibilă. prezenta teză de doctorat se poziționează ca o continuitate științifică a cercetărilor ce au avut loc până în prezent în materia protecției secretului primar, extrapolării acestuia în secrete derivate, printre care și secretul profesional. Materialele științifice categorizate pe domenii vor fi supuse unei examinări detaliate, iar în analiză ne vom axa pe metoda prezentării acestora pe domenii în funcție de problematica cercetării: obiectul imaterial al infracțiunilor ce atentează la securitatea informațiilor confidențiale; conceptul informației protejate; conceptul informației confidențiale ca obiect imaterial al infracțiunii; dreptul la inviolabilitatea vieții private din perspectiva conținutului secretului profesional; determinarea regimului juridic al secretului comercial; tratarea multilaterală a secretului bancar fiind secret de natură mixtă (profesional și de serviciu); protecția juridico-penală a secretului medical; protecția juridico-penală a secretului profesional religios.

Definiția reușită a secretului îi aparține autorului S.N. Merkulova, care definește secretul ca „*informație despre persoane, obiecte, fapte, evenimente, fenomene și procese, reflectate în forme materializate sau imateriale, încredințată unui cerc restricționat de persoane, iar divulgarea acesteia implică răspunderea juridică*” [32, p.11-12]. Referindu-ne la conținutul secretului profesional vom constata că acesta este format din informații privind viața privată a individului. Autorul G.B. Romanovskii distinge următoarele componente ale vieții

private: „cercul comunicării informale; comunicarea forțată (secret profesional al medicului, al avocatului, al notarului etc.); lumea interioară propriu-zisă a unei persoane (experiențe personale, opinii, credințe, viață personală, agrement, hobby-uri, obiceiuri, caracter, simpatie etc.); legături de familie” [36, p.64].

Într-o altă ordine de idei, am constatat că secretul comercial constituie varianta-tip a secretului primar; prin urmare, această categorie de informații confidențiale nu poate fi egalată cu secretul de serviciu sau cu secretul profesional, deși conținutul acestora deseori se materializează în secretul comercial. Secretul comercial este detaliat cercetat de autorul moldav C.Timofei [22, p.41]. Prin comparație și contrast secretul bancar constituie în exclusivitate secret profesional doar ceea ce se referă la datele confidențiale oferite de client (datele personale oferite la discreția și la alegerea clientului). În același timp, alte tipuri de informații ce se includ în secretul bancar sunt păstrate în regim de secret de serviciu. Protecția juridico-penală a secretului bancar este minuțios analizată în lucrările savantului moldav V.Stati. Autorul vine cu soluții concrete de încadrare juridică a faptelor prevăzute la art. 245¹⁰ CP RM [21, p.6].

Raportându-ne la protecția juridico-penală a secretului profesional medical, observăm că *secretul medical este unul profesional interpretat extensiv, în calitate de subiecți fiind recunoscuți nu doar medicii, dar și alți lucrători medicali: moașele, felcerii, asistenții medicali, precum și alți angajați ai instituțiilor medicale la care s-a adresat pacientul* [33, p.153-154]. Autorul K.Kiricenko propune introducerea unei măsuri juridice asemănătoare cu protecția secretului adopției – *protecția juridico-penală a secretului reproductiv* [31, p.97-98]. Dreptul la „*secretul vieții private al donatorului*” și la „*identitatea genetică a copilului*” și dreptul de a cunoaște „*originea biologică*” sunt minuțios discutate în doctrina braziliană [23, p.508].

Într-un alt perimetru al doctrinei, o situație discutabilă din punctul de vedere al tehnicii legislative este provocată de diversitatea culturilor religioase, pe de o parte, și de recunoașterea procedurii spovedaniei doar în creștinism și în unele religii analoage, pe de altă parte. În literatura juridică de specialitate, autorul Ig.Dolea în opera sa științifică utilizează termenii „*imunitatea preot-pocăit*” și „*taina mărturisirii*” [2, p.342]. Argumentăm că noțiunea de secret religios nu coincide cu taina mărturisirii și nu poate fi tălmăcită într-un sens redus la această taină. Considerăm că *cercul de informații încredințate la spovedanie preotului nu pot fi divulgate*. Preotul nu poate încălca taina spovedaniei în niciun caz. În opinia noastră, protecția juridico-penală urmează a fi asigurată nu doar în cazul încălcării tainei mărturisirii/spovedaniei în cadrul raportului „*preot-pocăit*”, dar și în alte situații ce pot forma secretul profesional religios.

Continuând cercetarea noastră, observăm că *secretul profesional al avocatului* presupune, pe de o parte, încredere dintre un specialist în jurisprudență (avocat) și beneficiarul acestuia, precum și un sistem de garanții și norme etice profesionale. În literatura de specialitate se arată că „*din momentul creării avocaturii, practica trădării clientului a fost și rămâne interzisă*” [25, p.53]. Cea mai amorală este încălcarea săvârșită în scopul de a ajuta partea învinuirii, deoarece astfel de încălcări se comit din cauza legăturii corupte dintre participanții la procesul penal. În doctrina rusă sunt evidențiate două opinii referitor la posibilitatea destăinuirii secretului profesional de către avocat: conform primei opinii, „*secretul profesional al avocatului nu poate fi divulgat în niciun caz*” [35, p.15], iar conform celei de a doua opinii, „*secretul poate fi divulgat doar în situații excepționale, spre exemplu, în cazul în care beneficiarul comunică avocatului despre infracțiunea a cărei săvârșire poate fi prevenită sau contracarată*” [29, p.177]. Cu toate acestea, posibilitatea divulgării secretului avocatului reiese din Principiul I pct.6 al Recomandării nr.(2000)21 a Comitetului de Miniștri către Statele membre UE privind libertatea de a exercita profesia de avocat [17], potrivit căruia, „*excepțiile de la principiul confidențialității pot fi admise, dacă ele sunt compatibile cu*

preeminența legii” [17]. Autorii români admit „*posibilitatea divulgării a secretului avocatului*” [16, p.324] *constatând că „acesta nu este unul absolut*” [16, p.324]. În opinia noastră, divulgarea secretului profesional al avocatului nu poate fi operată nici sub o condiție, ca și în cazul tainei spovedaniei, despre ce expres ne garantează prohibițiunea juridico-penală inserată în art.227 CP al României. Am concluzionat că în doctrina română secretul avocatului este analizat detaliat și prin prisma protecției juridico-penale a secretului profesional, pe când în doctrina juridico-penală a Republicii Moldova o astfel de abordare lipsește totalmente, excepție fiind analiza secretului „*apărător-client*” în conformitate cu legislația procesual penală.

Secretul profesional al jurnalistului este tratat cu o deosebită atenție din perspectiva dreptului procesual penal. Autorul Igor Dolea observă că în pct.5) alin.(3) art.90 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova se stabilește privilegiul *sursa de informare – jurnalistul*. Conform autorului precitat, acest privilegiu este însă revocabil, legea stabilind că *jurnalistul poate fi totuși citat și ascultat ca martor, dacă este vorba despre prevenirea sau descoperirea infracțiunilor deosebit de grave sau excepțional de grave*. Am constatat că careva expuneri teoretice pe marginea protecției juridico-penale a secretului profesional al jurnalistului în doctrina română lipsesc. *Deseori, sub pretextul interesului public, jurnaliștii publică date de identificare sau chiar fotografiile ale victimelor, ceea ce reprezintă o intruziune nejustificată în viața acestora*. Protecția juridico-penală a secretului profesional al jurnalistului este abordată de autorul moldav L.Girila [3]. Autoarea nu face deosebire între expresiile „*secretul profesional al jurnalistului*”[3] și „*secretul profesional al redacției*”, utilizându-le în paralel [3], ceea ce, în opinia noastră, devine relevant.

Analiza literaturii de specialitate referitor la conceptul „*secret profesional*” ne permite să formulăm următoarele particularități cu privire la informația ce devine secret profesional: 1) *informația este una confidențială* (se referă la aspecte ale vieții private a beneficiarului, dar și la alte date confidențiale, destăinuirea cărora devine nedorită pentru posesorul acestei informații [24, p.63]; 2) *datele confidențiale vizează secretul „străin”*, adică *secretul personal, secretul familial sau secretul comercial* al unei alte persoane fizice (nu se referă la persoana care este obligată să păstreze secretul [32, p.19-20]), precum și datele elaborate în scop de asigurare informațională a activității efectuate (secretul „*propriu*”). Proprietarul primar al informațiilor protejate în acest regim este întotdeauna un alt subiect (o altă entitate), adică nu persoana care este obligată să păstreze secretul [32, p.8-12]; 3) *informația nu se referă la datele publice sau la secretele de stat* [32, p.19-20]; 4) este prezentă *transmiterea* informațiilor în adresa unei alte persoane străine; 5) *transmiterea datelor confidențiale este una necesară* pentru succesul prognozat și scontat al cooperării dintre profesionist și clientul acestuia; 6) *datele confidențiale sunt transmise benevol și la discreția beneficiarului – discreția și încrederea* stau la baza unei relații temeinice și de lungă durată dintre beneficiar și consultant; 7) *informația i-a devenit cunoscută sau i-a fost încredințată unei persoane numai în virtutea îndeplinirii îndatoririlor sale profesionale* (în acest caz nu este vorba despre poziția sa oficială, ci despre o profesie ca tip de activitate); 8) *persoana careia deținătorul îi încredințează informația confidențială este aleasă benevol* – deseori se caută ajutor de la un profesionist, ținându-se cont de imaginea și reputația acestuia, de cunoștințele lui, experiența de lucru, de succesele obținute și de planurile de perspectivă; alegerea se face în mod independent, *fără constrângere din partea statului* [27, p.163], și persoana nu face parte a unui serviciu de stat sau municipal (în caz contrar informația este considerată secret de serviciu); 9) *persoana care oferă asistență profesională poate refuza să o presteze din cauza lipsei de echipament necesar, a capacităților tehnice specifice, a calificării necesare, volumului excesiv de muncă și din alte motive semnificative*; 10) *natura contractuală a relației* – acordarea asistenței profesionale, în cursul căreia funcționează regimul secretului profesional, este adesea contra plată (plata serviciilor, onorariul etc.), suma plății pentru serviciile profesionale prestate fiind stabilită pe bază contractuală și reciproc acceptabilă; 11) *protecția*

interesului privat al persoanei care recurge la asistență profesională devine o prioritate pentru subiecții raporturilor de protecție juridică a secretului profesional; 12) secretul profesional este exclus totalmente din circuitul civil [37, p.14-15]. Există o *interdicție privind difuzarea informațiilor* încredințate sau cunoscute ce ar putea prejudicia drepturile și interesele legitime ale beneficiarului (posesorului) [27, p.163], iar persoana căreia i-au fost încredințate informații confidențiale datorită activității sale profesionale ia măsuri pentru a-și proteja secretul [24, p.68]; 13) dezvăluirea ilegală a informațiilor confidențiale are un impact negativ asupra proprietarului informațiilor sau a succesorilor acestuia. Asemenea trăsături specifice ce vizează obținerea informațiilor nu se referă la informația protejată în regim special de secret de serviciu.

Am observat că majoritatea autorilor studiază cu o deosebită atenție conceptul, structura și tipurile secretului profesional în calitate de obiectul imaterial al infracțiunilor care atentează la securitatea informației confidențiale protejate în regim de secret profesional. În demersul nostru științific am decis să fundamentăm conceptul secretului profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova, să demonstrăm coraportul dintre secretul profesional și secretul de serviciu, să propunem soluții de încadrare juridico-penală a secretului profesional, precum și de delimitare a unor fapte infracționale conexe în materia protecției juridico-penale a secretului profesional, în cele din urmă fiind formulate propuneri *de lege ferenda*.

În cadrul **Compartimentului 2 „PROTECȚIA JURIDICO-PENALĂ A SECRETULUI PROFESIONAL ÎN LEGEA PENALĂ A ROMÂNIEI ȘI ÎN CEA A REPUBLICII MOLDOVA”** am analizat *conceptul confidențialității informației și* am demonstrat că principalul criteriu definitoriu pentru clasificarea informațiilor ca confidențiale și pentru protejarea acestora împotriva scurgerilor este *posibilitatea de a obține beneficii de la utilizarea informațiilor datorită necunoașterii acestora unor terți*. Am stabilit că *concentrarea asupra protecției interesului privat* devine o trăsătură indispensabilă a secretului profesional – prin regimul juridic de păstrare a secretului profesional este protejat interesul privat al persoanei care recurge la asistență profesională și, prin urmare, devine o prioritate pentru subiecții raporturilor de protecție juridică a secretului profesional. Am argumentat că, în conformitate cu criteriul continuității, această categorie de secrete aparține *secretelor derivate*, iar subiectul acestora este *purătorul profesionist al „secretului străin”* și anume din acest motiv îi este încredințată informația. Am ajuns la concluzia că substituirea secretului profesional cu cel al vieții private este inadmisibilă. Am evidențiat *latura obiectivă* a faptei de divulgare a secretului profesional (art.227 CP Rom.). Am demonstrat că subiectul posedă informații confidențiale despre o altă persoană pe care le-a obținut în virtutea profesiei, fiind o persoană de încredere, căreia victima în mod benevol i-a oferit date despre viața sa privată. Am argumentat că în Codul penal al Republicii Moldova răspunderea penală pentru divulgarea secretului profesional lipsește, cu excepția unei singure norme speciale care prevede *expres* răspunderea penală pentru divulgarea informației păstrate în regim de secret profesional, cum ar fi în cazul divulgării secretului adopției contrar voinței adoptatorului, „săvârșită de o persoană obligată să păstreze faptul adopției ca un secret profesional sau de serviciu” (art.204 CP RM).

În opinia noastră, *confidențialitatea informației* presupune *păstrarea secretului, ceea ce înseamnă* cerința de netransmitere a unei asemenea informații unor terțe persoane fără consimțământului posesorului acesteia. Principalul criteriu definitoriu pentru clasificarea informațiilor ca confidențiale și protejarea acestora împotriva scurgerilor este *posibilitatea de a obține beneficii de la utilizarea informațiilor datorită necunoașterii acestora unor terți*.

Concentrarea asupra protecției interesului privat devine o trăsătură indispensabilă a secretului profesional – prin regimul juridic de păstrare a secretului profesional este protejat interesul privat al persoanei care recurge la asistență profesională și, prin urmare, devine o prioritate pentru subiecții raporturilor de protecție juridică a secretului profesional. Această

categorie de secrete, în conformitate cu criteriul continuității, aparține *secretelor derivate*. Subiectul acestora este *purătorul profesionist al „secretului străin”* și anume din acest motiv îi este încredințată informația. Substituirea secretului profesional cu cel al vieții private este inadmisibilă.

Conform *legii penale a României, latura obiectivă* a faptei de divulgare a secretului profesional (art.227 CP Rom.) constă în acțiunea de *divulgare* a secretului profesional, adică *„aducerea la cunoștința altor persoane a unor date secrete privind viața privată a unei persoane, de către făptuitorul căruiia acesteia i-au fost încredințate sau de care acesta a luat cunoștință prin natura profesiei sau funcției”* [12, p.150]. Acțiunea de divulgare trebuie să aibă loc *fără drept*, adică fără consimțământul persoanei pe care o privesc. Subiectul infracțiunilor care atentează la securitatea informațiilor confidențiale presupune o persoană fizică, responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani, sau persoană juridică, care are un status special: a luat cunoștință de acestea în virtutea profesiei ori funcției; are obligația de a păstra confidențialitatea acestor date. Considerăm că subiectul posedă informații confidențiale despre o altă persoană pe care le-a obținut în virtutea profesiei, fiind o persoană de încredere, căreia victima în mod benevol i-a oferit date despre viața sa privată.

În *Codul penal al Republicii Moldova* răspunderea penală pentru *„divulgarea secretului profesional lipsesite”* [6, p.165], iar destăinuirea de către posesor a informațiilor confidențiale ce constituie secret personal sau familial al persoanei care s-a adresat unui profesionist (medic, avocat, slujitor de cult, notar etc.) pentru asistență profesională nu-și găsește sancționare promptă. Fapta infracțională prin care se încalcă dreptul constituțional al persoanei la respectarea vieții personale se încadrează în alin.(1) art.177 CP RM, însă protecția informației confidențiale cu caracter privat păstrată în regim de secret profesional nu este prevăzută. În legea penală a Republicii Moldova există o singură normă care prevede *expres* răspunderea penală pentru divulgarea informației păstrate în regim de secret profesional, cum ar fi în cazul divulgării secretului adopției contrar voinței adoptatorului, *„săvârșită de o persoană obligată să păstreze faptul adopției ca un secret profesional sau de serviciu”* (art.204 CP RM). Anterior am constatat în publicațiile noastre că *„din conținutul dispoziției putem sesiza că una și aceeași taină, informație secretă este protejată de legiuitor în unul din două regimuri de confidențialitate, fie în regim de secret profesional, fie în regim de secret de serviciu”* [10, p.157-158].

În procesul de calificare a faptelor infracționale care atentează la securitatea informației confidențiale asigurate prin secret profesional, instanțele trebuie să țină cont de următoarele împrejurări: dacă informațiile dezvăluite de către un subiect reprezintă un secret protejat de lege; dacă într-adevăr a existat o divulgare a secretului profesional, cu alte cuvinte, dacă acesta a devenit cunoscut terților fără consimțământul persoanei pe care o vizează (fără autorizație) sau contrar interdicțiilor stabilite ca urmare a acțiunii (omisiunii) prejudiciabile săvârșite de către subiect; dacă făptuitorul și-a asumat obligația de a nu divulga un secret profesional protejat de lege; dacă făptuitorul a avut acces la un secret profesional protejat de lege în conformitate cu prevederile unui act normativ.

În cadrul **Compartimentului 3 „REZULTATELE OBTINUTE PRIVIND PROTECȚIA JURIDICO-PENALĂ A SECRETULUI PROFESIONAL ÎN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA”**, în urma studiului empiric, am constatat trăsăturile informației care este asigurată prin regimul secretului profesional; am stabilit condițiile survenirii răspunderii penale pentru divulgarea și alte forme de încălcare a inviolabilității secretului profesional; am identificat trăsăturile caracteristice ale secretului de serviciu și am demonstrat coraportul dintre secretul profesional și secretul de serviciu am identificat componentele vieții private care sunt acoperite de secretul profesional; am cercetat măsurile legislative relevante pentru ocrotirea secretului profesional; am făcut anumite constatări referitoare la semnele obiective și semnele subiective ale divulgării secretului profesional, precum și ale altor fapte prejudiciabile comise față de secretele profesionale.

În cadrul sondajului de opinie (a se vedea: *Compartmentul nr.1* din Anexa 1 la teza de doctorat) respondenților li s-a propus să identifice *domeniile de activitate profesională care implică protecția informațiilor obținute în regim de secret profesional*. Respondenții puteau să aleagă o singură sau mai multe opțiuni. În special (*a se vedea Figura nr.1.7*) din numărul total de respondenți 87,72% – profesia lucrătorului medical; 86,34% au ales profesia de avocat; 79,01% – profesia de notar; 54,46% – profesia slujitorului de cult; 26,73% – profesia agentului de asigurare; 34,26% – profesia jurnalistului, precum și 18,61% – alte profesii. Am constatat că participanții la sondaj au evidențiat trei categorii de funcții deținătorii cărora contactează în mod nemijlocit datele confidențiale ce vizează viața privată a persoanelor, ce constituie secretul profesional (secretul de judecător – 75,84%; secretul funcționarului bancar – 65,74%; secretul funcționarului fiscal – 46,53% din numărul total de respondenți [11, p.230]). Cu toate acestea, pe lângă informațiile ce vizează viața privată a persoanelor, categoriile enumerate de funcționari posedă și participă la diferite acțiuni de prelucrare a datelor păstrate și obținute în regim de secret de serviciu. Alegerea acestor categorii de funcționari din partea respondenților denotă că ei manifestă anumite dificultăți și incertitudini în identificarea regimului juridic de protecția a secretului profesional.

În urma investigațiilor noastre *privind legea penală a Republicii Moldova* constatăm că legiuitorul moldav omite protecția juridico-penală a secretului-obligație (a secretului profesional) al persoanei care este obligată să asigure confidențialitatea datelor încredințate în legătură cu exercitarea de către aceasta a activității pur profesionale [15, p.156]. Cu ajutorul sondajului efectuat am stabilit componentele indispensabile secretului profesional (*a se vedea Figura nr.1.11*): 1) 73,47% din numărul total de respondenți consideră că secretul profesional este bazat pe și derivă din secretele vieții private [14, p.231]; 2) 65,15% din numărul total de respondenți consideră că acest tip de secret e strâns legat de profesia exercitată, se obține în timpul exercitării și/sau prin natura profesiei (la locul de muncă, în timpul întâlnirilor profesionale/consultațiilor/ședințelor terapeutice etc.) [14, p.231]; 3) 61,58% din numărul total de persoane intervievate consideră că secretul profesional include anumite informații confidențiale obținute întru exercitarea profesiei (dialog, mărturisire, alt format de deschidere personală pentru a relata informații *pentru a beneficia de un serviciu*); 4) 49,11% din numărul total de persoane intervievate consideră că secretul profesional implică competențe specifice/capacitățile prestatorului de servicii legate de prelucrarea datelor cu caracter personal; 5) 15,05% din numărul total al persoanelor intervievate constată că secretul profesional urmează a fi asigurat prin instituirea obligațiilor contractuale specifice (clauze de confidențialitate etc.); 6) 8,12% din numărul total de persoane intervievate consideră că secretul profesional este bazat pe și derivă din secretele comerciale și secretele „know-how”; 7) 5,35% din numărul total de persoane consideră că secretul profesional implică etică și morală; 8) 4,75% din numărul total de persoane intervievate consideră că încălcarea secretului profesional devine prejudiciabilă nu doar în mod particular (punând în pericol securitatea informațională a individului), precum și pentru societate, în general; 9) 3,56% din numărul total de persoane intervievate consideră că secretul profesional este destinat prevenirii atitudinii discriminatorii din partea altor persoane și există pentru beneficiul clientului.

Secretul profesional fiind unul secundar conține informații confidențiale cu privire la viața privată a unei sau a mai multor persoane. Astfel, în opinia noastră, **secretul profesional** este informația confidențială ce constituie secret personal, secret familial, secret comercial, precum și alte date confidențiale ale unei alte persoane, transmise în mod „benevol” [15, p.156] de către această persoană în scopul de asigurare informațională necesară a profesiei exercitate, „în virtutea îndeplinirii îndatoririlor profesionale” [15, p.156], cu condiția că astfel de date nu sunt date publice, date de serviciu sau secret de stat, iar dezvăluirea neautorizată a acestora și fără consimțământul proprietarului aduce atingere drepturilor și intereselor persoanei fizice sau juridice.

În **Compartimentul nr.2** reprezentanților le-a fost propusă sarcina de a identifica conținutul secretului profesional; ei trebuiau să aleagă unul din cele trei răspunsuri propuse: 1) 46,53% din numărul total de respondenți au ales opțiunea conform căreia *secretul profesional este compus atât din obiecte, procese sau fenomene propriu-zise, cât și din informația cu privire la anumite obiecte, procese sau fenomene*; 2) 44,95% au susținut că *secretul profesional este compus din informația cu privire la anumite obiecte, procese sau fenomene*; 3) 6,73% din numărul total de respondenți s-au abținut și nu au oferit niciun răspuns la sarcina formulată; 4) 1,78% din numărul total de respondenți au ales opțiunea conform căreia *secretul profesional este compus din obiecte, procese sau fenomene propriu-zise* [14, p.231]. Prin această întrebare am intenționat să clarificăm care laturi ale vieții private a persoanei sunt vizate de secretul profesional: 1) în exclusivitate latura informațională; 2) atât latura informațională, cât și cea faptică a vieții private sau 3) latura informațională și latura faptică în ansamblu. Treptat, am ajuns la concluzia că majoritatea respondenților pledează pentru interpretarea extensivă a conținutului secretului profesional. Urmărind logica acestui obiectiv, având susținerea respondenților, considerăm că *poziția legiuitorului român pe care o sesizăm din dispoziția de la alin.(1) art.227 CP Rom. de a trata conținutul secretului profesional doar din perspectiva laturii informaționale nu este una suficientă pentru asigurarea protecției juridico-penale a secretului profesional, prevederile juridico-penale urmând a fi extinse în așa mod, încât să fie asigurată protecția juridico-penală atât a laturii informaționale, cât și a laturii faptice a vieții private ce vizează o altă persoană*.

Pe parcursul cercetării noastre empirice, în cadrul **Compartimentului nr.3**, respondenților li s-a propus să aleagă prin metoda multioptională (respondentul avea dreptul să aleagă mai multe opțiuni) din lista stabilită una sau mai multe măsuri legislative care, în opinia lor, ar fi cea mai potrivită în asigurarea protecției juridice a secretului profesional. Rezultatele obținute s-au repartizat în felul următor (**a se vedea Figura nr.1.10**): 69,70% din numărul total de respondenți au optat pentru *legislația penală*; 41,98% din numărul total de respondenți au optat pentru *legislația constituțională*; 9,90% din numărul total de respondenți au optat pentru *legislația civilă*; 14,46% din numărul total de respondenți au optat pentru *legislația muncii*; 10,89% din numărul total de respondenți au pledat pentru *legislația contravențională* [14, p.231].

Într-un alt registru, am propus respondenților să specifice măsurile sau metodele organizaționale și tehnice relevante pentru protecția secretului profesional [14, p.238] (**a se vedea Figura nr.1.21**): 55,64% din numărul total de persoane interviuate au ales *măsuri de clasificare a informației*; 42,38% din numărul total de persoane interviuate au pledat pentru *măsuri de supraveghere și monitorizare*; 34,46% din numărul total de persoane interviuate au pledat pentru *măsuri de creare a bazelor, sistemelor și programelor informatice speciale*; 32,08% din numărul total de persoane interviuate au ales *măsuri aplicabile în procedura de lucru*; 29,31% din numărul total de persoane interviuate au ales *măsuri de arhivare specială*; 19,01% din numărul total de persoane interviuate au ales *măsuri generale de educație și instruire*; 18,02% din numărul total de persoane interviuate au ales *măsuri juridico-civile și administrative* [14, p.238-239].

Oferind fiecărui participant posibilitatea de a da un răspuns multiplu la sondaj, am demonstrat că majoritatea respondenților (74,85%) sunt de părere că protecția juridico-penală a secretului profesional urmează a fi asigurată doar prin normele juridico-penale speciale care prevăd răspunderea penală pentru divulgarea și alte forme de încălcare a secretului profesional, indiferent de tipul secretului profesional. Totodată, 61,78% din respondenții susțin că, protecția juridică a secretului profesional urmează a fi asigurată atât de norme contravenționale speciale, cât și de norme juridico-penale speciale, în funcție de gradul de prejudiciabilitate al încălcării secretului profesional. Am constatat că 93,07% din numărul total de respondenți consideră că categoria și conținutul informațiilor ce intră în secretul

profesional influențează tipul răspunderii juridice (în unele cazuri trebuie să survină răspunderea penală, în alte cazuri – răspunderea contravențională etc.) (**Compartimentului 6**) [14, p.248].

După cum reiese din prevederile de la art.227 CP Rom., conținutul secretului profesional îl constituie datele sau informațiile confidențiale privind viața privată a unei persoane. Prin cercetarea noastră empirică ne-am propus obiectivul să elucidăm categoriile de date private ce formează nucleul secretului profesional. Astfel, rezumând sarcinile propuse spre realizare în **Compartimentul nr.4** și în **Compartimentul nr.7**, respondenților li s-a propus să evidențieze aspecte ale vieții private ce constituie secret profesional. Ei au evidențiat mai multe aspecte ale acesteia. Am observat că un număr impunător al respondenților consideră că secretul profesional coincide cu viața privată a persoanei, atribuind la aceste modul de viață și vicile acesteia, imaginea persoanei în ochii altora, sentimentele trăite, viața în afara orelor de serviciu etc. Cu toate că răspunsurile respondenților au fost extrem de diversificate am încercat să le grupăm și să sintetizăm următoarele componente ale vieții private ce pot fi protejate în regim de secret profesional (*a se vedea Figura nr.1.12*): 1) 81,39% din cei intervievați au pledat pentru *datele de identificare* (cazierul judiciar, coduri, parole, pinuri etc.); 2) 75,84% – au sublimat – importanța *datelor medicale* (starea sănătății a persoanei, terapii, cauzele adresării la medic, rezultatele investigațiilor medicale, numărul de avorturi și de sarcini); 3) 58,61% – au pledat pentru *datele intime* (orientarea și preferințele sexuale, viața intimă etc.); 4) 55,25% – au ales *datele familiale* (secrete și conflicte de familie, informații despre rude, maladii ereditare, numărul de căsătorii și divorțuri, aspecte ce țin de infidelitate, informații medicale despre membrii familiei etc.); 5) 36,04% au pledat pentru date ce descriu *situația financiară* (*venitul lunar și anual, cheltuielile suportate, bunurile deținute, salariul, datoriile persoanei etc.*); 6) 14,65% – au ales *datele biografice* (relații din viața personală, reputația persoanei, traseul biografic al acesteia); 7) 10,69%– s-au expus în favoarea *datelor religioase* (opinia religioasă, apartenența la un cult religios etc.); 8) 6,34% din respondenții au ales *datele politice* (opinii și preferințe politice) [14, p.233-234]. În urma cercetării empirice efectuate, ajungem la concluzia, conform căreia „lista aspectelor vieții private a persoanei este extrem de diversificată, iar reglementarea juridică exhaustivă a acestora ar deveni absurdă și inutilă” [14, p.248]. Pe cale de consecință, am reușit să demonstrăm ipoteza conform căreia „secretul vieții private nu coincide cu secretul profesional. Prin urmare, protecția juridico-penală a inviolabilității vieții private nu este în stare să asigure protecția juridico-penală a secretului profesional” [14, p.231].

În opinia respondenților, printre metode prin care poate fi încălcată inviolabilitatea vieții personale în procesul de divulgare a secretului profesional le-am grupat după cum urmează (*a se vedea Figura nr.1.20*) se înscriu *diverse forme de dezvăluire intenționată neautorizată* a informațiilor confidențiale (au optat 52,08% din numărul total de persoane interviuate) [14, p.238]. În opinia respondenților, dezvăluirea intenționată neautorizată cuprinde fapte de răspândire, publicare, transmitere, divulgare, punerea în discuție, expunerea datelor, transmiterea, vânzarea, furnizarea, confirmarea unor date confidențiale etc. Printre forme de obținere ilegală a informațiilor confidențiale respondenții au numit supravegherea, constrângerea, obținerea prin șantaj, scoaterea documentelor, interceptarea audio, accesarea fără drept, înregistrarea audio/foto/video, prelucrarea, copierea/multiplicarea, obținerea prin observație, convorbire etc. Cu toate acestea, 10,49% din numărul total de persoane interviuate au optat pentru încălcarea din imprudență a integrității și a inviolabilității secretului profesional (neglijență, manipulare deficitară a documentelor, nesecurizarea informațiilor și a documentelor, lipsa de profesionalism, manifestarea neatenției și neseriozității în discuții cu persoane apropiate, neatenție, nepregătire profesională, pierderea documentelor, nerespectarea condițiilor de păstrare și prelucrare etc.) [14, p.237]. Participanții la sondaj au manifestat lipsa de încredere personală specialității de jurnalist și au arătat că nu ar încredința

propriul secret unui jurnalist, rezultatele fiind de 66,73% din numărul total de respondenți (a se vedea *Figura nr.1.18*) [14, p.236].

În urma studiului empiric am ajuns la concluzia că majoritatea respondenților pledează pentru *interpretarea extensivă a conținutului secretului profesional* [14, p.231]. Urmărind logica acestui obiectiv, având susținerea respondenților, considerăm că poziția legiuitorului român pe care o sesizăm din dispoziția de la alin.(1) art.227 CP Rom. de a trata conținutul secretului profesional doar din perspectiva laturii informaționale nu este una suficientă pentru asigurarea protecției juridico-penale a secretului profesional, prevederile juridico-penale urmând să fie extinse în așa mod, încât să fie asigurată protecția juridico-penală atât a *laturii informaționale*, cât și a *laturii faptice* a vieții private ce vizează o altă persoană.

Principalele metode de comitere a infracțiunilor în sfera informațiilor confidențiale prevăzute în codurile penale străine sunt achiziționarea, primirea, colectarea, utilizarea, dezvăluirea, difuzarea și publicarea informațiilor, încălcarea diferitor tipuri de secrete, divulgarea informațiilor. Unele reguli indică la ilegalitatea acțiunilor comise (colectarea ilegală, stocarea, încălcarea) – săvârșirea lor neautorizată. În unele țări, pentru a fi penalmente pedepsibilă, colectarea și difuzarea informațiilor confidențiale trebuie să se efectueze fără consimțământul persoanei care deține informațiile. În același timp, în cazul incriminării încălcării informațiilor confidențiale, legiuitorii folosesc în legea penală a acestor state termeni asemănători: informații, date, secret, informații confidențiale, informații cu caracter secret, informații secrete. Prin urmare, am obținut următoarele rezultate sintetizate: însăși fapta de dezvăluire ilegală a informațiilor confidențiale ce constituie secret profesional cuprinde faptele de răspândire, publicare, povestire, transmitere, divulgare, punerea la dispoziție, expunere, informare a altor persoane, vânzare, furnizare a unor astfel de informații. În acest sens, în articolul 2 din Regulamentul (CE) nr.45/2001 sunt utilizate conceptele *dezvăluirea prin transmitere, diseminarea, dezvăluirea în orice alt mod*. Cu siguranță, în urma acțiunii de diseminare informația deja nu mai este secretă, necunoscută. În urma studiului empiric efectuat am constatat existența diferitor forme de obținere ilegală a informațiilor confidențiale, printre care supravegherea (inclusiv prin rețelele de socializare), filmarea, obținerea prin constrângere, extragerea din baze de date, fotografierea, interceptarea, accesarea, înregistrarea, prelucrarea, convorbirea, observația, culegerea [14, p.237].

Pierderea de informații și scurgerea de informații reprezintă forme de sine stătătoare de manifestare a vulnerabilității informațiilor. *Furtul* mijloacelor de stocare, precum și *distrugerea* neautorizată a acestora sau doar a informațiilor stocate în ele, *destăinuirea* și *blocarea* informațiilor conduc la *pierderea* informațiilor documentate. *Pierderea* este ieșirea din posesia persoanei care are acces la secret a documentelor ce conțin informații secrete. Spre deosebire de fapta de pierdere, *distrugerea* documentelor secrete exclude posibilitatea ca alții să se familiarizeze cu conținutul acestora. Conceptul de „*scurgere*” este asociat doar cu informații de acces restricționat (confidențial) și este în general interpretat ca ieșirea din sfera circuitului. Termenul „*scurgeri de informații confidențiale*” nu este, probabil, cel mai armonios, dar este mai succint decât alți termeni, reflectă esența fenomenului și de mult timp este înrădăcinat în literatura științifică și în actele de reglementare. Scurgerea informațiilor confidențiale are loc în cazul accesului ilegal al persoanelor autorizate la acestea informații, în afara zonei protejate, ieșirea cărora a condus la obținerea informațiilor confidențiale (familiarizarea cu acestea) de către persoanele neautorizate [26, p.16-17]. Scurgerea informațiilor documentate confidențiale conduce la *dezvăluirea lor*. În actele de reglementare, termenul „*scurgeri de informații confidențiale*” este adesea înlocuit sau identificat cu termenii „*dezvăluirea informațiilor confidențiale*”, „*diseminarea informațiilor confidențiale*”. Însă, această abordare, în opina noastră, nu este una corectă. Dezvăluirea sau diseminarea informațiilor confidențiale presupune comunicarea neautorizată cu consumătorii care nu au acces la astfel de date. Se primește că o astfel de comunicare ar trebui să fie efectuată de cineva (o

persoană), să provină de la cineva. Indiscutabil, scurgerea se produce atunci când are loc divulgarea (distribuirea neautorizată) a informațiilor confidențiale, dar, în opinia noastră, nu se limitează la aceasta. Scurgerile pot apărea și ca urmare a pierderii purtătorului de informații confidențiale documentate, precum și a furtului informațiilor protejate de lege. *Furtul informațiilor confidențiale documentate* nu întotdeauna este legat de obținerea acestor informații de către persoanele neautorizate. Uneori se întâmplă că furtul informațiilor confidențiale „este săvârșit de către colegii de la locul de muncă (persoane autorizate) din alte motive personale: invidie, ură, răzbunare” [13, p.142-143].

„Termenul „*distrugere*” înseamnă orice tip de impact asupra informațiilor confidențiale, în urma căruia se pierde posibilitatea utilizării ulterioare a acestor date de către oricine fără posibilitatea de a le recupera. *Transferul* informațiilor pe un alt suport informatic nu este considerat, în contextul dreptului penal, faptă de distrugere a informației confidențiale, cu excepția cazurilor când, în urma acestor fapte, accesul utilizatorilor legitimi la informații a fost semnificativ împiedicat sau totalmente exclus” [13, p.141]. Distrugerea informațiilor nu poate fi manifestată în redenumirea fișierului în care este conținută, precum și în „*ștergerea automată*” a vechilor versiuni ale fișierelor. Sub aspect juridico-penal, unele forme de vulnerabilitate a informațiilor documentate pot fi realizate ca urmare a unor efecte destabilizatoare intenționate sau accidentale. Astfel, surse de vulnerabilitate pot fi persoane, mijloace tehnice de prelucrare a transmisiunii de informații, mijloace de comunicare, dezastre naturale. Acțiunile de *alăturare*, *combinare* și *ștergere* nu și-au găsit oglindire în Legea Republicii Moldova nr.17-XVI/2007. Totodată, în opinia noastră, acțiunile de alăturare și combinare se vor include perfect în acțiunea de utilizare, unde alăturarea și combinarea ar constitui forme de sine stătătoare ale utilizării.

Utilizare ilegală înseamnă folosirea informațiilor confidențiale ce constituie secret profesional în interese personale sau interesele altor persoane neîmputernicite, deși cointeresate în obținerea acestor informații. În același timp, nu are însemnătate dacă subiectul a obținut informațiile secrete nemijlocit sau prin intermediari, gratuit sau contra plată. În cazul unei *vânzări* de informații ce constituie secret profesional există un „*transfer compensat*” ce presupune câștig de bunuri materiale. *Furnizarea* de informații confidențiale ce constituie secret profesional reprezintă oferirea sau transmiterea de informații confidențiale ce constituie secret profesional unui anumit cerc de persoane. *Diseminarea* informațiilor confidențiale ce constituie secret profesional înseamnă acțiuni ce presupun ca finalitate obținerea de informații de către un cerc nedeterminat (indefinit) de persoane sau transmiterea de informații unui cerc nedeterminat de persoane.

Rămâne nesoluționată reflectarea în textul noimei internaționale și în al celei din România a acțiunii de *acordare a accesului* care este expres prevăzută de Legea Republicii Moldova nr.17-XVI/2007. În opinia noastră, acțiunea de *precizare* ar fi realizată doar prin acces la astfel de date protejate și ar trebui să fie percepută și la nivel internațional. Conchidem că *activitatea de prelucrare a datelor cu caracter personal* este cu mult mai vastă decât acțiunile incriminate de legea penală a Republicii Moldova și de cea a României. Pe cale de consecință, optăm pentru extinderea prevederilor incriminatoare din art.227 CP Rom. în așa mod, încât dispoziția alin.(1) art.227 CP Rom. să prevadă nu doar fapta de divulgare (prin acțiune sau omisiune), dar și alte forme de încălcare a informației confidențiale despre viața privată a unei persoane păstrate în regim de secret profesional, în special sustragerea prin furt sau însușire, distrugerea intenționată, denaturarea, blocarea, utilizarea, înstrăinarea, acordarea accesului unei alte persoane, distrugerea intenționată, precum și pierderea unor astfel de date. Considerăm necesară o definiție legislativă a noțiunii de divulgare care ar consta în fapte de publicare, denunț, demonstrare, diseminare, acordare a accesului, înstrăinare prin orice mijloc.

Prin întrebarea formulată în **Compartimentul nr.12** am încercat să identificăm situația reală privind răspândirea fenomenului divulgării sau încălcării în alt mod a secretului profesional, cât de latent este acest fenomen. Luând în considerare faptul că la sondaj a participat un număr impunător de respondenți atât din România, cât și din Republica Moldova, am observat că acest fenomen prejudiciabil este răspândit în egală măsură atât în România, unde este asigurată protecția juridico-penală a informațiilor confidențiale păstrate în regim de secret profesional, cât și în Republica Moldova, unde lipsește vreo protecție a acestor categorii de informații. În acest mod, respondenții au avut posibilitatea de a se abține de la orice răspuns. Au fost obținute următoarele rezultate (a se vedea: **Figura nr.1.16**): 1) 58,81% din numărul total de respondenți au relatat că *nu au cunoscut cazuri de încălcare a inviolabilității vieții personale prin divulgarea secretului profesional*; 2) 36,44% din numărul total de respondenți au recunoscut că au avut de suferit în urma încălcării inviolabilității vieții personale prin divulgarea secretului profesional, ceea ce înseamnă că *fiecare al treilea fiind client/ beneficiar/consumător de servicii a suportat prejudicii în urma divulgării datelor ce constituie secret profesional*; 3) 4,75% din numărul total de respondenți *s-au abținut și nu au oferit niciun răspuns* [14, p.238].

În **Compartimentul nr.18** al sondajului de opinii respondenților li s-a propus să specifice prin aceeași *metodă multioptională* măsurile legislative relevante pentru asigurarea secretului profesional. Totodată, participanților la sondaj li s-a oferit opțiunea de a se abține de la orice răspuns. Sarcina pusă a fost formulată în așa mod încât respondentul să fie liber în constatări și propuneri. Rezultatele obținute în urma acestui sondaj le-am grupat în mai multe categorii, astfel încât să fie corect reflectate sugestiile și concluziile participanților la sondaj (a se vedea **Figura nr.1.22**): majoritatea respondenților (74,85%) consideră că protecția secretului profesional trebuie asigurată doar prin normele juridico-penale speciale, indiferent de tipul secretului profesional; cu toate acestea, 61,78% din numărul total de respondenți admit concomitent protecția juridică a secretului profesional atât de norme contravenționale speciale cât și de norme juridico-penale speciale; doar 1,19% din numărul total de respondenți pledează pentru introducerea măsurilor de siguranță introduse în Partea generală a Codului penal ce ar consta în înlăturarea din funcție a persoanelor condamnate pentru divulgarea și prelucrarea deficitară a datelor confidențiale și în restricționarea accesului la astfel de informații. 12,67% din numărul total de respondenți au pledat pentru înăsprirea pedepselor penale pentru divulgarea datelor ce constituie secret profesional sau personal [14, p.236]; 18,22% din numărul total de respondenți au optat pentru norme extrapenale speciale prevăzute în acte subordonate legii [14, p.236]. Am observat că „majoritatea absolută a respondenților *fără studii juridice* consideră că încadrarea faptei de încălcare a secretului profesional *este corectă* în baza normei juridico-penale prevăzute la art.177 CP RM (Încălcarea inviolabilității vieții personale)” [14, p.236]; „totodată, reprezentanții profesiilor juridice pledează pentru instituirea unor norme juridico-penale speciale care ar asigura protecția distinctă a secretului profesional (**Compartimentul nr.9**)” [14, p.236].

Într-un alt perimetru de cercetare empirică am constatat că informația devenită cunoscută în baza temeiurilor legale și a cărei divulgare altor persoane aduce atingere inviolabilității vieții private, urmează a fi protejată în următoarele regimuri: *în regim de secret profesional*, dacă ea este obținută de către aceste persoane exclusiv în virtutea exercitării obligațiilor profesionale, care nu sunt legate cu activitatea în autoritățile publice locale sau centrale; *în regim de secret de serviciu*, dacă ea este obținută de către reprezentanții autorităților publice locale sau centrale, în virtutea atribuțiilor lor de serviciu, în cazurile și în modul stabilit de lege. Dacă vom reieși doar din calitatea „profesiei”, deci a activității exercitate, se primește că secretele de serviciu și cele profesionale se pot corela ca parte și întreg [9, p.192]. *Regimul secretului de serviciu* poate fi definit ca un ansamblu de reguli care reglementează rapoartele informaționale dintre colaboratorii autorităților publice și alte persoane. Informația poate fi

recunoscută drept secret de serviciu în cazul în care ea va corespunde următoarelor cerințe: potrivit prevederilor legale se referă la informația cu privire la activitatea autorităților publice sau locale, accesul la care este restricționat în baza legii sau în baza necesității de serviciu (secretul de serviciu propriu-zis); această informație nu constituie secret de stat și nu cade sub lista datelor publice (accesul la care nu poate fi restricționat); această informație este primită de către reprezentantul autorității publice sau locale doar în legătură cu executarea obligațiilor de serviciu în cazurile și în ordinea prevăzute de lege; informația vizată conține o valoare potențială din cauza necunoașterii acesteia de către terți. Informația care nu corespunde acestor cerințe nu poate fi recunoscută secret de serviciu și nu se poate bucura de o protecție juridică specială. Este rezonabil ca secretul de serviciu să fie privit în calitate de una dintre categoriile informației cu acces limitat [30, p.12-15].

În legea penală a României protecția juridico-penală este asigurată prin art.304 CP al României (*Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice*). Datorită asemănărilor între infracțiunea de divulgare a secretului profesional și cea de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice (art.304 CP Rom.), se ridică problema privind încadrarea juridică a faptei atunci când subiectul a luat cunoștință de secretele unei persoane fizice în exercițiul atribuțiilor *specifice funcției publice* pe care o ocupă. Spre exemplu, cu ocazia ascultării unui martor, polițistul află despre relația extraconjugală pe care acesta o întreține cu soția inculpatului, informație pe care o furnizează apoi colegilor săi. O atare faptă constituie *divulgarea secretului profesional*, nu însă *divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice*. Chiar dacă aspectele privind viața privată a unei persoane sunt prin esența lor nedestinate publicității, diferența dintre cele două infracțiuni este dată de obiectul juridic special. Spre deosebire de legea penală a României, în Codul penal al Republicii Moldova norma juridico-penală generală care ar incrimina divulgarea secretului de serviciu lipsește. Reglementarea secretului de serviciu în legea extrapenală a Republicii Moldova are loc în Legea Republicii Moldova *cu privire la secretul de stat*, nr.245 din 27.11.2008, unde la lit.k¹) art.(5) se conține următoarea prevedere: „*Serviciul de Informații și Securitate asigură curieratul diplomatic și exercită controlul asupra circuitului informațiilor atribuite la secret de stat și al informațiilor de serviciu între Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova din străinătate*”. Normele speciale identificate în Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova (art.204 CP RM „*Divulgarea secretului adopției*”; alin.(3) art.330¹ CP RM „*Încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile de avere și interese personale*”) nu asigură protecția integrală și deplină a informațiilor secrete de serviciu ce pot fi păstrate în diferite forme speciale.

Într-un alt perimetru de cercetare, încălcarea inviolabilității vieții personale săvârșită prin folosirea *intenționată a situației de serviciu* urmează a fi calificată în baza prevederilor de la lit.b) alin.(2) art.177 CP RM. În raport cu prevederile de la lit.b) alin.(2) art.177 CP RM, norme generale sunt art.327 și 328 CP RM. Deci, la calificare se va reține doar lit.b) alin.(2) art.177 CP RM, nu însă un concurs (ideal) de infracțiuni. Încălcarea inviolabilității vieții personale săvârșită de către o persoană publică prin acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, se va încadra prin concurs de infracțiuni prevăzute la alin.(1) art.177 CP RM și la alin.(1) art.328 CP RM.

În cadrul cercetării noastre empirice, am examinat coraportul dintre secretul de serviciu și secretul profesional. Prin intermediul sondajului de opinii ne-am propus reliefaarea diferențelor dintre secretul profesional și secretul de serviciu (*Compartimentul 7*). Menționăm că respondenții în majoritatea cazurilor doar au formulat definiția secretului de serviciu (*A se vedea Figura nr.1.14*): 1) 69,70% din numărul total de persoane intervievate consideră

că informațiile secrete se conțin în diferite documente de serviciu, pentru asigurarea protecției cărora fiind utilizată metoda clasificării (documentele clasificate ale instituției, liste întregi de documente interne, planuri de acțiuni, indicații de serviciu, statistici, informații secrete de stat ca forma specială a secretului de serviciu); 2) 64,75% din numărul total de persoane interviuate constată că informații confidențiale cu privire la activitățile desfășurate la serviciu, la structura și securitatea instituției (date privind proceduri de lucru, informații despre specificul muncii exercitate, date ce vizează bunurile, resursele instituției, obiectul muncii, precum și despre securitatea acesteia); 3) 48,32% din numărul total de persoane interviuate au constatat că secretul de serviciu constituie o obligație a angajatului (obligația salariatului de a nu destăinui date despre instituție divulgarea cărora poate periclită siguranța serviciului); 4) 32,08% din numărul total de persoane interviuate au constatat că secretul de serviciu reprezintă informații confidențiale interne de la locul de muncă (date inaccesibile publicului larg; informații interne divulgarea cărora este interzisă prin ordine interne); 5) 25,35% din numărul total de persoane interviuate au constatat că secretul de serviciu constituie informații confidențiale a căror divulgare poate cauza prejudicii siguranței, integrității, securității, încrederii, imaginii juridice și reputației instituției sau prejudicii societății în general, în funcție de categoria secretului de serviciu (spre exemplu, în cazul divulgării datelor confidențiale *în domeniul militar, este afectată siguranța națională; informații ce pot leza imaginea sau integritatea instituției emitente*); 6) doar 0,79% din numărul total de persoane interviuate consideră că secretul de serviciu se bazează pe etică și morală cultivate la serviciu; 7) 0,59% din numărul total de persoane interviuate consideră că secretul de serviciu există pentru a preveni abordarea discriminatorie a angajaților.

Totuși, unii respondenți (în special, polițiștii, notarii și medicii) au relatat următoarele: „*dacă în cazul secretului profesional se pot cauza daune unei persoane concrete ale cărei informații au fost divulgate sau în alt mod i-a fost încălcată integritatea informației, atunci în cazul secretului de serviciu se pot cauza prejudicii întregii societăți*”; „*secretul de serviciu este limitat temporar, iar secretul profesional este limitat perpetuu*”; „*în cazul secretului profesional informațiile sunt obținute în timpul activității profesionale, iar în cazul secretului de serviciu datele obținute pot prejudicia imaginea instituției*”; „*secretul profesional ține de pregătirea specifică a profesionistului, iar secretul de serviciu ține de natura serviciului*”. Putem conchide că secretul de serviciu este un regim juridic de protecție a datelor confidențiale specifice obținute în legătura cu serviciu, la serviciu, și pentru asigurarea bunului mers al acestui serviciu. În opinia noastră, urmează a fi evidențiate informațiile obținute de către persoană în procesul de exercitare a activității sale manageriale, precum și a acțiunilor organizatorice.

Considerăm că **secretele profesionale și de serviciu reprezintă diferite instituții și regimuri juridice ale informației cu acces restricționat, luând în considerare diferențele dintre regimuri și specificul reglementării juridice**. Datele ce se referă la secretul de serviciu și la secretul profesional posedă următoarele proprietăți: specificul datelor ce constituie secret profesional este legat de sfera activității profesionale a celui care obține informația (avocat, notar, medic etc.); în comparație cu noțiunea „*secret profesional*”, noțiunea „*secret de serviciu*” este mai extinsă după conținut, deoarece, în afară de informația internă de serviciu cu acces restricționat, legată de activitatea propriu-zisă a autorității publice, și poate cuprinde în sine anumite date ce pot fi atribuite la secret profesional; din punctul de vedere al caracterului profesional al activității de serviciu a persoanelor publice, caracteristica subiecților care sunt împuterniciți să dețină informația vizată *coincide* [28, p.42]; în regim de secret profesional sunt protejate nu doar drepturile persoanelor fizice – beneficiarii datelor, dar și interesele subiecților activității profesionale, precum și ale statului în susținerea activităților de interes social; dacă în cazul secretului profesional posesorul acestor date confidențiale *în mod benevol* le transmite subiecților activității profesionale, atunci în cazul secretului de serviciu persoana este *obligată*, în temeiul și în cazurile prevăzute de lege, să

prezintă informații ce se referă la viața ei privată, iar pentru neprezentarea datelor respective este prevăzută răspunderea penală sau contravențională; secretul profesional se asigură prin – regim de secret privat, iar secretul de serviciu prin regim de secret public. Prin urmare, secretul profesional și secretul de serviciu sunt diferențiate în funcție de elementele regimului juridic. Totodată, utilizatorii secretului profesional din autoritățile publice sau locale urmează să asigure nedivulgarea secretului profesional și să instituie protecția acestuia în cadrul propriei instituții în regim de secret de serviciu.

Într-un alt vector de cercetare empirică am constatat că în funcție de obiect al secretului profesional al avocatului, informația obținută pe parcursul acordării asistenței juridice poate fi sistematizată în felul următor: toată informația pe marginea cauzei, în baza căreia cetățeanul sau persoana juridică s-a adresat la avocat; informația lipsită de conținut juridic, referitoare la viața personală și familială. În funcție de conținut al secretului profesional al avocatului se disting două categorii de informații: secretele beneficiarului comunicate avocatului; datele obținute de către avocat în interesele beneficiarului. În opinia noastră, avocatul este obligat să păstreze în secret nu doar informația obținută de la beneficiar, dar și alte date obținute din alte surse, dacă obținerea acestora este legată de acordarea asistenței juridice.

În opinia noastră, secretul profesional religios urmează a fi cercetat în forma sa specială de secret al spovăduirii. Astfel, în cadrul cercetării noastre (**Compartimentului nr.13**) am urmărit scopul de a verifica, în mod anonim, cât de tentați sunt respondenții să încredințeze anumite informații de sorginte personală slujitorilor de cult. Rezultatele cercetării au fost curioase (*a se vedea Figura nr.1.17*): 58,81% din numărul total de respondenți au ales afirmația „nu pot încredința informații ce constituie secret personal unui slujitor de cult” [14, p.236-237]. Anume în acest compartiment de studiu am observat atitudinea atentă și rezervată față de slujitorii de cult din partea unor respondenți în ceea ce privește nivelul de încredere a informațiilor personale. Un reprezentant al organelor de drept din România a tăiat opțiunea propusă „nu pot încredința” înlocuind-o cu „nu vreau să încredințez” [14, p.236-237]. Paradoxal, dar într-un alt caz însuși reprezentantul organizației religioase (România) a bifat opțiunea „nu pot încredința unui slujitor de cult informații ce constituie secret personal” [14, p.237]. Răspunsurile selectate sunt unice la nivel de cazistică, însă prezența lor denotă o tendință de resentiment și repugnță formată în societatea contemporană în ceea ce ține de experiența împărtășirii slujitorilor de cult a datelor din viața privată ce aparțin persoanelor care au participat la sondaj. În Republica Moldova, *divulgarea tainei mărturisirii de către un deservent al cultului religios* constituie contravenție în conformitate cu alin.(7) art.54 din Codul contravențional al Republicii Moldova [4, p.60]. Reieșind din incertitudinea legislativă în legea penală a Republicii Moldova: sesizată din coraportul art.177 CP RM alin.(7) art.54 din Codul contravențional al Republicii Moldova, se impune revizuirea abordării legislative a secretului profesional religios.

Din perspectiva secretului profesional medical, putem chiar susține că lucrătorului medical îi este oferită dubla intimitate a pacientului: corpul acestuia și informații cu caracter familial și personal. Dreptul la confidențialitate este încălcat în cazul divulgării active și în cazul așa-numitei divulgării pasive, când din neglijență și neatenție lucrătorul medical a permis scurgerea informațiilor confidențiale despre pacient [7, p.195]. În procesul cercetării noastre empirice (**Compartimentului nr.15**), am găsit că doar 26,53% din numărul total de respondenți nu vor încredința datele proprii cu caracter personal unui lucrător medical (*a se vedea Figura nr.1.19*).

Conform politicii penale a statului, precum și la nivel internațional, datele confidențiale cu caracter medical urmează a fi protejate în mod special. Însă, sesizăm încălcarea priorității secretelor profesionale a unor date sensibile în cazul coraportului dintre alin.(1) art.177 CP RM și art.75 din Codul contravențional. În articolul 75 din Codul contravențional, legiuitorul concretizează caracterul obligației – *de serviciu*, ceea ce este greșit, deoarece regimul în care urmează a fi păstrată informația confidențială obținută de lucrătorii medicali în cadrul

îndeplinirii competențelor lor profesionale, cu alte cuvinte, *în virtutea profesiei*. Informațiile despre statusul HIV/SIDA, prevăzute la art.75 din Codul contravențional, nu pot fi considerate *privilegiate* [7, p.195]). Dimpotrivă, datele confidențiale cu caracter special sensibil sunt protejate în mod special de normele internaționale și, trebuie să fie recunoscută drept varianta agravată a unei fapte infracționale prevăzute de legea penală, fiind un caz special de intruziune a vieții personale a individului, iar protecția contravențională este una inacceptabilă și intră în contradicție cu standardele internaționale.

Bazându-ne pe explicațiile anterioare consacrate necesității protecției juridico-penale a secretului medical, considerăm că *o varietate specială a secretului profesional medical este secretul profesional reproductiv* care trebuie să fie tratat cu o atenție deosebită, fiind supus unei abordări distincte în cadrul prezentei teze de doctorat. Reieșind din cele stipulate în Codul penal al Elveției și în legea penală a Italiei, dar și ținând cont de viteza dezvoltării revoluționare a medicinei reproductivă, precum și de impactul major al acesteia atât asupra legii penale a României, cât și a Republicii Moldova, propunem completarea ambelor coduri penale cu o normă juridico-penală specială de sine stătătoare care ar incrimina în mod special divulgarea sau alte fapte prejudiciabile săvârșite față de secretul profesional reproductiv.

Prin cercetare empirică am concretizat că una și aceeași informație poate fi păstrată în regimuri diferite, însă conținutul rămâne același; în funcție de regimul confidențialității impus de legiuitor, apar obligații speciale de a asigura confidențialitatea acestor informații. Acceptând și utilizând experiența pozitivă a unor state străine în domeniul protecției juridico-penale a secretului profesional (Georgia, Franța, Germania, Elveția), am formulat și unele recomandări ce vizează revizuirea atât a legii penale române, cât și a celei moldave.

Sușinem că informațiile confidențiale pot fi considerate un secret profesional numai cu respectarea următoarelor condiții: 1) „*informațiile relevante au fost încredințate sau au devenit cunoscute reprezentantului unei anumite profesii în legătură cu îndeplinirea atribuțiilor sale profesionale*” [5, p.165]; 2) persoana care, în virtutea statutului său profesional, a obținut acces la informații confidențiale nu este membru al serviciului de stat sau municipal; 3) interzicerea difuzării informațiilor confidențiale este stabilită prin lege sau prin alt act normativ subordonat legii; 4) dezvăluirea ilegală a informațiilor confidențiale a căror distribuție neautorizată poate aduce atingere drepturilor și intereselor proprietarului informațiilor sau succesorilor săi are un impact negativ asupra proprietarului informațiilor sau a succesorilor acestuia.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Datorită tratării complexe și exhaustive a obiectului de cercetare, a fost soluționată *problema științifică actuală de importanță majoră* care constă în: fundamentarea științifică a regimului juridic de secret profesional (*derivat*) în care sunt păstrate datele confidențiale ce vizează viața privată a persoanei (*secret primar*) în calitate de obiect juridic special de atenție prin prisma legii penale a României și celei a Republicii Moldova, precum și în înaintarea unui set de recomandări sub aspect *de lege ferenda* de natură să contribuie la sporirea ansamblului de măsuri preventive și de combatere a infracțiunilor ce atentează la securitatea și integritatea datelor confidențiale păstrate în regim de secret profesional. Lipsa unor cercetări științifice juridico-penale aprofundate, pe care am reținut-o în literatura de specialitate din România și din Republica Moldova, dar și în doctrina din alte state, semnificația ei științifică și practică incontestabilă la etapa contemporană de dezvoltare a legii penale argumentează necesitatea investigării protecției juridico-penale a secretului profesional.

Concluzii:

1. În Codul penal al României și în Codul penal al Republicii Moldova secretul profesional este denumirea generică, sintetică și consolidată a secretelor protejate de lege, respectarea cărora este determinată prin „*caracterul de încredere al profesiiilor specifice și al unor activități specifice*” [15, p.157-158], iar dezvăluirea neautorizată a acestora și fără

consimțământul proprietarului informațiilor confidențiale aduce atingere drepturilor și intereselor persoanei fizice sau juridice. La temelia secretelor profesionale sunt plasate secretele personale străine care sunt protejate de la divulgarea acestora prin prohibițiunile juridice ce sunt adresate celui cărui astfel de taine sunt încredințate. „*Prin regimul juridic de păstrare a secretului profesional este protejat interesul privat al persoanei care recurge la asistență profesională și, prin urmare, devine o prioritate pentru subiecții raporturilor de protecție juridică a secretului profesional*” [15, p.157-158]. Secretul profesional urmează a fi ocrotit într-un alt regim de protecție a datelor personale, devenind unul secundar și dependent de cel primar.

2. „*În cazul în care informația secretă constituie grija persoanei care o deține, ea se recunoaște a fi secret primar; când persoana dispune de un secret străin, această informație obține un caracter secundar*” [6, p.261-262]. Dacă în legea penală română incriminarea divulgării secretului profesional este operată în art.227 CP Rom., atunci în legea penală a Republicii Moldova lipsește vreo normă generală care ar sancționa divulgarea sau o altă încălcare a secretului profesional.
3. Informațiile confidențiale pot fi considerate un secret profesional numai cu respectarea următoarelor condiții: „informațiile relevante au fost încredințate sau au devenit cunoscute reprezentantului unei anumite profesii în legătură cu îndeplinirea obligațiilor sale profesionale; persoană care, în virtutea statutului său profesional, a obținut acces la informații confidențiale, nu este membru al serviciului de stat sau municipal; prin lege sau prin alt act normativ subordonat legii este stabilită interzicerea difuzării informațiilor confidențiale; dezvăluirea ilegală a informațiilor confidențiale a căror distribuire neautorizată poate aduce atingere drepturilor și intereselor proprietarului informațiilor sau succesorilor săi, are un impact negativ asupra proprietarului informațiilor sau a succesorilor acestuia” [15, p.157-158]. Secretul vieții private nu coincide cu secretul profesional.
4. În urma studiului empiric am ajuns la concluzie că majoritatea respondenților pledează pentru interpretarea extensivă a conținutului secretului profesional. Urmărind logica acestui obiectiv, având susținerea respondenților, considerăm că poziția legiuitorului român pe care o sesizăm din dispoziția alin.(1) art.227 CP Rom. de a trata conținutul secretului profesional doar din perspectiva *laturii informaționale* nu este una suficientă pentru asigurarea protecției juridico-penale a secretului profesional, prevederile juridico-penale urmând a fi extinse în așa mod, încât să fie asigurată protecția juridico-penală atât a laturii informaționale, cât și a *laturii faptice* a vieții private ce vizează o altă persoană.
5. Principalele metode de comitere a infracțiunilor în sfera informațiilor confidențiale prevăzute în codurile penale străine sunt achiziționarea, primirea, colectarea, utilizarea, dezvăluirea, difuzarea și publicarea informațiilor, încălcarea diferitor tipuri de secrete, divulgarea informațiilor. Unele reguli indică la ilegalitatea acțiunilor comise (colectarea ilegală, stocarea, încălcarea) – săvârșirea lor neautorizată. În unele țări, colectarea și difuzarea informațiilor confidențiale ar trebui să se efectueze fără consimțământul persoanei care deține informațiile. În același timp, în cazul incriminării încălcării informațiilor confidențiale, legiuitorii folosesc în legea penală a acestor state, termeni asemănători: informații, date, secret, informații confidențiale, informații cu caracter secret, informații secrete [5, p.164].
6. După cum reiese din cercetarea empirică efectuată, măsurile de clasificare a informației (55,64%) și măsurile prompte de supraveghere și monitorizare (42,38%) se impun a fi cele mai relevante pentru asigurarea secretului profesional. Constatăm că, folosind metoda multiopțională, majoritatea respondenților pledează pentru relevanța măsurilor legislative de natură juridico-penală în asigurarea protecției juridice a secretului profesional (69,70%), mare parte punând accent pe, rezonabilitatea măsurilor constituționale (41,98% din numărul total de respondenți). Un număr semnificativ de respondenți (74,85%) au susținut că protecția juridico-penală a secretului profesional urmează a fi

asigurată doar prin normele juridico-penale speciale care prevăd răspunderea penală pentru divulgarea și alte forme de încălcare a secretului profesional, indiferent de tipul secretului profesional. În opinia altor respondenți (61,78%), protecția juridică a secretului profesional urmează a fi asigurată în paralel atât de norme contravenționale speciale, cât și de norme juridico-penale speciale, în funcție de gradul de prejudiciabilitate al faptei condiționat de tipul informației confidențiale protejate în regim de secret profesional [14, p.231-232].

Din punct de vedere interdisciplinar (drept penal, drept constituțional, drept administrativ, drept informațional, drept civil; culturologie, teologie, filosofie, bioetică), protecția juridico-penală a secretului profesional se întemeiază, în primul rând, pe „obligația de confidențialitate” [7, p.197] prevăzută de codurile civile ale ambelor state (al României și al Republicii Moldova). În conformitate cu principiile juridico-civile de protecție a datelor confidențiale, dacă în cursul negocierilor o persoană oferă o informație confidențială, persoana care a primit-o are obligația de a nu dezvălui acea informație și nici de a o utiliza în scopuri proprii, *indiferent dacă contractul a fost sau nu încheiat*. Prin urmare, secretul profesional constituie obiect al drepturilor civile imateriale, este o metodă de asigurare a datelor confidențiale referitoare la viața privată a clientului, o obligație civilă de discreție. În al doilea rând, dreptul la protecția informațiilor confidențiale se valorifică prin asigurarea posibilității persoanei de a-și exercita dreptul informațional nepatrimonial. Dreptul informațional personal include următoarele atribuții pozitive: dreptul de a avea acces la informație; dreptul de a poseda informația; dreptul de a utiliza informația; dreptul de a disemina informația.

Descrierea contribuțiilor personale cu sublinierea semnificației teoretice și a valorii practice a acestora. *Contribuțiile personale* se exprimă în cercetarea multiaspectuală, interdisciplinară și complexă a protecției juridico-penale a secretului profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova la nivel de teză de doctorat. Referitor la *situația științifică anterioară în domeniu*, am identificat că în literatura de specialitate cercetată o atenție deosebită se acordă securității informaționale privite în calitate de obiect juridic special al faptelor informaționale analizate. Majoritatea autorilor studiază cu o deosebită atenție conceptul, structura și tipurile secretului profesional în calitate de obiect material al infracțiunilor care atentează la securitatea informațiilor confidențiale protejate în regim de secret profesional. În mai multe surse doctrinare sunt analizate tipurile distincte de secrete profesionale, cum ar fi spre exemplu: secretele profesionale religioase, secretele profesionale medicale, secretele profesionale bancare etc. Mulți autori contemporani demonstrează legătura indispensabilă dintre secretul vieții private și secretul profesional.

Baza legală și empirică a studiului o constituie: normele legislației penale și extra-penale în vigoare a României și a Republicii Moldova în materia protecției juridico-penale a secretului profesional; sondajul empiric efectuat de autor în perioada mai-august 2019; normele internaționale în domeniul protecției juridice a datelor personale confidențiale protejate în regim de secret profesional; experiența legislativă a unor state străine în domeniul protecției juridico-penale a secretului profesional. *Baza științifică* a cercetării efectuate o constituie doctrina juridico-penală în materia protecției juridice a secretului profesional, inclusiv operele reputaților autori contemporani din România, Republica Moldova, precum și din alte state. *Grație tratării pluridisciplinare a obiectului de cercetare* (dreptul penal, dreptul constituțional, dreptul administrativ, dreptul informațional; culturologie, teologie, filosofie, bioetică etc.) au fost formulate concluzii și recomandări teoretice apte de a fi implementate în legea penală în vigoare și în știința juridico-penală.

Semnificația teoretică a tezei se exprimă în: definirea bazelor conceptuale ale studiului științific de drept penal privind protecția juridico-penală a secretului profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova; acumularea unui vast material teoretic și practic pentru dezvoltarea unor direcții actuale și complexe ale investigării infracțiunilor a căror obiect de atentare îl formează securitatea informațiilor ce constituie secret profesional;

efectuarea unor abordări teoretice referitoare la stabilirea elementelor constitutive obiective și subiective, precum și a circumstanțelor agravante ale infracțiunilor al căror obiect imaterial îl constituie secretul profesional; identificarea unor perspective asupra cadrului științific vizând limitele și condițiile răspunderii penale pentru faptele infracționale săvârșite în domeniul protecției juridico-penale a secretului profesional.

Valoarea practică a tezei de doctorat: identificarea corectă și interpretarea pluriaspectuală a faptelor infracționale prevăzute în Codul penal al României și în cea a Republicii Moldova, al căror obiect de atentare îl constituie securitatea și inviolabilitatea secretului profesional; precum și determinarea criteriilor de delimitare a faptelor conexe, este relevantă atât pentru aplicarea corectă a normelor juridico-penale din legea penală a României și a Republicii Moldova în practica de urmărire penală și cea judiciară, cât și pentru dezvoltarea ulterioară a științei penale; critica neajunsurilor de care suferă cadrul incriminator al legii penale române și al legii penale poate fi luată în considerare de către legiuitor; concluziile și recomandările formulate în cadrul tezei sunt aplicabile în activitatea practică a organelor de drept.

Date privind aprobarea rezultatelor. Concepțiile și concluziile de bază ale tezei au fost expuse în cadrul a 16 publicații științifice, printre care și un studiu monografic. În același timp, unele idei ce constituie rezultatul cercetării au fost prezentate la 7 conferințe științifice naționale și internaționale din anii 2018-2020.

Indicarea limitelor rezultatelor obținute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate. Rezultatele obținute sunt limitate multidirecțional: 1) prin tema tezei de doctorat cercetată în conformitate cu specialitatea științifică aleasă, atenție științifică fiind acordată în exclusivitate protecției juridico-penale a secretului profesional; 2) prin natura juridico-penală a faptelor prejudiciabile al căror obiect de atentare îl formează securitatea și inviolabilitatea secretului profesional; 3) prin specificul sondajului de opinii prin care a fost formată baza empirică a cercetării. Reieșind din limitele impuse, au ieșit din aria de cercetare aspecte teoretico-practice de origine constituțională, informațională, procesual-penală și juridico-civilă. Totodată, în urma cercetărilor întreprinse am reușit să obținem și unele date interdisciplinare cu caracter constituțional și juridico-civil care au contribuit semnificativ la fundamentarea conceptului juridico-penal al secretului profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova.

Recomandări:

1. Reformularea denumirii și conținutului art.227 din Codul penal al României în așa mod încât să fie sancționată nu doar divulgarea, dar și alte operațiuni ilicite cu datele confidențiale ale persoanei care constituie secret profesional. În special, propunem următoarea lui redacție:

„Articolul 227. Încălcarea secretului profesional

- (1) *Divulgarea fără drept, adică publicarea, denunțul, demonstrarea, diseminarea, acordarea accesului, înstrăinarea prin orice mijloc a informațiilor confidențiale ce constituie secret profesional, precum și sustragerea, utilizarea fără drept sau distrugerea intenționată ilegală,*
se pedepsește...
- (2) *Utilizarea ilegală și/sau divulgarea informațiilor confidențiale ce constituie secret profesional prin intermediul internetului, inclusiv prin rețelele sociale, prin difuzarea în masă sau în cadrul unui discurs public, care au cauzat un prejudiciu considerabil victimei,*
se pedepsește...
- (3) *Divulgarea fără drept, adică publicarea, denunțul, demonstrarea, diseminarea, acordarea accesului, înstrăinarea prin orice mijloc a informațiilor confidențiale ce constituie secret profesional, a categoriilor speciale de date medicale încredințate sau obținute în virtutea îndeplinirii competențelor profesionale,*
se pedepsește...
- (4) *Informațiile confidențiale de protecție specială cuprind: date privind infecția HIV/SIDA; date privind boala venerică; date privind boala psihică; date privind alcoolismul,*

narcomania, toxicomania; date privind maladiile din sfera urogenitală; date privind intervențiile chirurgicale legate cu funcția reproductivă a persoanei.

(5) Răspunderea penală pentru faptele prevăzută la alin.(1), (2), (3) nu se aplică:

(a) față de orice persoană care informează instituția medicală, organele de drept sau de administrare publică locală sau centrală referitor la tratamentul inuman sau degradant, abuz sexual, despre care persoana a aflat și care au fost săvârșite asupra unui minor sau unei alte persoane care nu este în stare să se autoprotejeze din cauza vârstei sau stării sale fizice ori psihice vulnerabile;

(b) față de lucrătorul medical, care informează organele de drept despre tratamentul inuman sau degradant, ce aduce suferințe fizice sau psihice, pe care a observat în procesul de exercitare a profesiei, și despre care medicul are convingere că victima a fost supusă violenței fizice, sexuale sau psihologice ori de altă natură.

(c) față de orice persoană care alertează organele de drept sau de administrare publică locală sau centrală referitor la persoana care prezintă pericol pentru sine sau pentru alte persoane.

2. Introducerea în Partea Specială a Codului penal român a articolului de sine stătător cu următorul conținut:

„Articolul 227². Încălcarea secretului profesional reproductiv

(1) Culegerea, stocarea, sau alte operații referitoare la datele confidențiale cu privire la numărul embrionilor produși prin aplicarea tehnicilor de procreare asistată, precum și la numele persoanelor care au purces la aceste tehnici, inclusiv după formarea embrionilor pe cale medical asistată, fără obținerea consimțământului în scris al ambilor subiecți ai cuplului, se pedepsește...

(2) Divulgarea fără drept a datelor confidențiale cu privire la numărul embrionilor produși prin aplicarea tehnicilor de procreare asistată, precum și la numele persoanelor care au purces la aceste tehnici, inclusiv după formarea embrionilor pe cale medical asistată, se pedepsește...

(3) Un student care dezvăluie informații confidențiale ce i-au devenit cunoscute în cursul studiilor, al practicii de instruire, inclusiv în cadrul rezidențiatului, răspunde penal pentru încălcarea secretului profesional.

(4) Angajatul instituției sau studentul care a intrat în posesia datelor personale confidențiale cu privire la pacient va avea obligația de a păstra secretul profesional chiar și în cazul încetării calității sale de angajat sau de student”.

3. Introducerea în Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova a Capitolului V/1 „Infrațiuni contra securității regimului de protecție a secretului profesional”, în el fiind incluse a două norme de sine stătătoare:

„Articolul 185⁴. Încălcarea secretului profesional

(1) Divulgarea ilegală, adică publicarea, denunțul, demonstrarea, diseminarea, acordarea accesului, înstrăinarea prin orice mijloc a informațiilor confidențiale ce constituie secret profesional, precum și sustragerea, utilizarea fără drept sau distrugerea intenționată ilegală a unor astfel de date, se pedepsește...

se pedepsește...

(2) Utilizarea ilegală și/sau divulgarea fără drept a informațiilor confidențiale ce constituie secret profesional prin intermediul internetului, inclusiv prin rețelele sociale, prin difuzarea în masă sau în cadrul unui discurs public, care au cauzat un prejudiciu considerabil victimei, se pedepsește...

se pedepsește...

(3) Divulgarea fără drept, adică publicarea, denunțul, demonstrarea, diseminarea, acordarea accesului, înstrăinarea prin orice mijloc a informațiilor confidențiale ce constituie secret profesional al categoriilor speciale de date medicale încredințate sau obținute în virtutea îndeplinirii competențelor profesionale,

se pedepsește...

- (4) Răspunderea penală pentru faptele prevăzute la alin.(1), alin.(2), alin.(3) nu se aplică
- (a) față de orice persoană care informează instituția medicală, organele de drept sau de administrare publică locală sau centrală referitor la tratamentul inuman sau degradant, abuz sexual, despre care persoana a aflat și care au fost săvârșite asupra unui minor sau unei alte persoane care nu este în stare să se autoprotejeze din cauza vârstei sau stării sale fizice ori psihice vulnerabile;
 - (b) față de lucrătorul medical, care informează organele de drept despre tratamentul inuman sau degradant ce aduce suferințe fizice sau psihice, pe care l-a observat în procesul de exercitare a profesiei și despre care medicul are convingere că victima a fost supusă violenței fizice, sexuale sau psihologice ori de altă natură;
 - (c) față de orice persoană care alertează organele de drept sau de administrare publică locală sau centrală referitor la persoana care prezintă pericol pentru sine sau pentru alte persoane”.

„Articolul 185⁵. Încălcarea secretului profesional reproductiv

- (1) Culegerea fără drept, stocarea sau alte operații ilegale referitoare la datele confidențiale cu privire la numărul embrionilor produși prin aplicarea tehnicilor de procreare asistată, precum și la numele persoanelor care au purces la aceste tehnici, inclusiv după formarea embrionilor pe cale medical asistată, fără obținerea consimțământului în scris al ambilor subiecți ai cuplului,

se pedepsește

- (2) Divulgarea fără drept datelor confidențiale cu privire la numărul embrionilor produși prin aplicarea tehnicilor de procreare asistată, precum și la numele persoanelor care au purces la aceste tehnici, inclusiv după formarea embrionilor pe cale medical asistată,

se pedepsește....

- (3) Un student care dezvăluie informații confidențiale ce i-au devenit cunoscute în cursul studiilor, al practicii de instruire, inclusiv în cadrul rezidențiatului, răspunde penal pentru încălcarea secretului profesional.
- (4) Angajatul instituției sau studentul care a intrat în posesia datelor personale confidențiale cu privire la pacient va avea obligația de a păstra secretul profesional chiar și în cazul încetării calității sale de angajat sau de student”.

4. Introducerea în Capitolul XIII al Părții generale a Codului penal al Republicii Moldova „Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul Cod” a art.121¹ cu următorul conținut:

„Articolul 121¹. Secret profesional

- (1) Secret profesional este informația confidențială ce constituie secret personal, secret familial, secret comercial, precum și alte date confidențiale ale unei alte persoane, transmise în mod benevol de către aceasta în scop de asigurare informațională a profesiei exercitate, cu condiția că astfel de date nu sunt date publice sau secret de stat, iar dezvăluirea neautorizată a acestora și fără consimțământul proprietarului informațiilor confidențiale va aduce atingere drepturilor și intereselor persoanei fizice sau juridice.
- (2) În înțelesul prezentului Cod, informațiile confidențiale de protecție specială cuprind date privind: infecția HIV/SIDA; boala venerică; boala psihică; alcoolismul, narcomania, toxicomania; maladiile din sfera urogenitală; intervențiile chirurgicale legate de funcția reproductivă a persoanei”.

5. Introducerea în Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova a unei norme juridico-penale care ar asigura integritatea informațiilor ce constituie secret de serviciu:

„Articolul 330². Încălcarea regimului de protecție a secretului de serviciu

- (1) Orice operațiune sau set de operațiuni efectuate asupra datelor ce constituie secret de serviciu sau asupra seturilor de date ce constituie secret de serviciu, cu sau fără

utilizarea de mijloace automatizate, săvârșite prin colectarea, înregistrarea, organizarea, structurarea, stocarea, adaptarea sau modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, divulgarea prin transmitere, diseminarea sau punerea la dispoziție în orice alt mod, alinierea sau combinarea, restricționarea, ștergerea sau distrugerea datelor confidențiale ce constituie secret de serviciu, cu excepția secretului de stat, se pedepsește...”.

6. Excluderea alineatului (1) din articolul 54 din Codul contravențional al Republicii Moldova. Revizuirea legislației penale și extrapenale trebuie efectuată în așa fel încât toate formele de atentare la secretul profesional să obțină protecție juridică egală, fără excepții. Norma generală cu privire la secretul personal (*primar*) este prevăzută în legea penală, pe când norma specială sub forma secretului personal (*primar*) ocrotit în regim de secret profesional (*secundar*) este prevăzută în legea contravențională. Fiind în coraport de parte-întreg, nu ar fi rezonabil să existe norme speciale ce prevăd răspunderea contravențională pentru unele forme de divulgare a secretului personal în regim de secret profesional, cum ar fi art.54 din Codul contravențional, iar norma generală să fie prevăzută în Partea specială a Codului penal. În cazul divulgării secretului personal protejat în regim de secret profesional al preotului, se primește că se admite divulgarea tainei spovedaniei în comparație cu divulgarea altor secrete personale protejate în regim de secret profesional care se bucură de o protecție juridico-penală adecvată. La momentul actual în legislația extrapenală secretul religios este redus nejustificat la taina mărturisirii. Luând în considerare că secretul religios este cu mult mai extins după conținut decât taina mărturisirii, propunem de lege ferenda extinderea cercului de informații cu caracter religios obținute în urma comunicării și cooperării credincioșilor din diferite confesiuni, nu doar din creștinism sau religii analoge care au taina spovedaniei. Urmează să fie asigurată protecția secretului personal al adeptului nu doar referitor la taina spovedaniei ca atare, dar și a unui *alt secret ce derivă și din alte forme de comunicare cu organizația religioasă sau nemijlocit cu preotul ori cu un alt reprezentant al cultului religios cărui a îi sunt încredințate date cu caracter personal*. Întru înlăturarea divergențelor dintre legislația bisericească și cea laică, termenul „*slujitor de cult*” întâlnit în Cod procesual penal al Republicii Moldova (art.90) urmează să fie înlocuit cu un termen mai restrâns, cum ar fi „*preot*”, deoarece mărturisirea poate fi primită doar de preot și doar preotul asigură taina spovedaniei.

7. Excluderea din Codul contravențional al Republicii Moldova a articolului 75.

Conform politicii penale a statului, precum și celei promovate la nivel internațional, datele confidențiale cu caracter medical ce vizează o persoană concretă identificată sau identificabilă urmează a fi protejate în mod special. Însă, din soluția legislativă ce se desprinde din coraportul alin.(1) art.177 CP RM și art.75 din Codul contravențional al Republicii Moldova, ajungem la o altă concluzie – dacă se vor divulga date confidențiale cu privire la statutul identificat HIV, fapta nu atinge gradul prejudiciabilității stabilit de legea penală, pe când destăinuirea altor secrete cu caracter medical ce vizează viața personală sau familială constituie o faptă infracțională. Prin urmare, am sesizat încă o neconcordanță – articolul 75 din Codul contravențional impune o condiție suplimentară pentru a fi aplicată răspunderea contravențională – fapta să fie săvârșită „*de către personalul medical sau de către alte persoane care, în virtutea obligațiilor de serviciu*” (sublinierea ne aparține – *n.a.*), legiuitorul concretizând caracterul obligației – *de serviciu*. În mod neclar, secretul profesional medical se substituie cu secretul medical de serviciu. Secretul medical este întotdeauna *profesional*, iar în cazul în care această informație este prelucrată sau în alt mod procesată de alte persoane (fără competențe profesionale medicale), cum ar fi lucrătorii auxiliari (infermiere, contabili, secretari etc.) ea devine „*informație de serviciu*”. Deci, formularea dispoziției de la art.75 din Codul contravențional se impune a fi parțial incorectă, fiind confundat de legiuitorul moldav regimul în care urmează a fi păstrată informația confidențială ce este obținută de lucrătorii medicali în cadrul îndeplinirii obligațiilor lor profesionale, cu alte

cuvinte, *în virtutea profesiei*. Mai mult, reieșind din prevederile internaționale în domeniul protecției datelor personale confidențiale, informațiile despre statutul HIV/SIDA al persoanei nu pot fi considerate „*privilegiate*”; cu alte cuvinte, nu atenuează răspunderea juridico-penală a subiectului destăinuirii, dar nici calitatea subiectului special („*personalul medical sau de către alte persoane care, în virtutea obligațiilor de serviciu*”) nu constituie o circumstanță atenuantă pentru ca fapta să fie recunoscută una contravențională. Dimpotrivă, destăinuirea datelor confidențiale cu caracter special trebuie să constituie o variantă agravată a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.177 CP RM. Această soluție se datorează (a) calității informației culese sau răspândite, precum și (b) calității speciale a subiectului infracțiunii.

BIBLIOGRAFIE

1. Directiva 2003/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind prospectul care trebuie publicat în cazul unei oferte publice de valori mobiliare sau pentru admiterea valorilor mobiliare la tranzacționare și de modificare a Directivei 2001/34/CE. (Disponibil:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0071&from=RO>) [Accesat: 30.06.2019]
2. DOLEA Ig. *Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat*. Chișinău: Cartea Juridică, 2009, p.334-335.
3. GÎRLA L. *Date personale ocrotite în regim de secret profesional de jurnalist prin prisma legii penale, extrapenale și a reglementărilor internaționale*. [Accesat: 07.03.2020] (Disponibil: <https://juridicemoldova.md/6903/date-personale-ocrotite-in-regim-de-secret-profesional-de-jurnalist-prin-prisma-legii-penale-extrapenale-si-a-reglementarilor-internationale.html>)
4. GÎRLA L., MOȚOC C. *Necesitatea ocrotirii juridico-penale a secretului profesional: cazul tainei spovedaniei și al altor secrete religioase*. În: Revista științifică „Studia Universitatis Moldaviae”, 2019, nr.8 (128), Seria „Științe sociale” (ISSN 1814-3199, ISSN online 2345-1017), p.60-68, p.60.
5. MOȚOC C. *Datele confidențiale cu caracter personal protejate în regimul secretului profesional: aspecte de drept penal comparat*. În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe sociale”, 2019, nr.11, p.160-170 (ISSN 1814-3199), P.165.
6. MOȚOC C. *Natura juridică a secretului profesional în legislația extrapenală a Republicii Moldova*. În: Rezumate ale comunicărilor la Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, Științe juridice, 8-9 noiembrie 2018. Chișinău: CEP USM, 2018, p.260-262 (ISBN 978-9975-142-50-2).
7. MOȚOC C., GÎRLA L. *Protecția juridico-penală a secretului profesional medical în legea penală a României și a Republicii Moldova*. În: „Studia Universitatis Moldaviae”, 2019, nr.3(123), Seria „Științe sociale” (ISSN 1814-3199, ISSN online 2345-1017), p.195-205, p 195.
8. MOȚOC C. *Conceptul de secret profesional în legea penală a României și a Republicii Moldova (constatări și propuneri)*. În: Rezumate ale comunicărilor la Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, 07-08 noiembrie 2019, Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, p.155-159, p.157-158.
9. MOȚOC C. *Secretul de serviciu și secretul profesional în perspectiva extrapenală comparativă (România și Republica Moldova)*. În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe sociale”, 2019, nr.3(123), p.185-194. (ISSN 1814-3199), p.192.
10. MOȚOC C., GÎRLA L. *Protecția datelor confidențiale: cazul lacunelor legislative în asigurarea ocrotirii juridico-penale a secretului profesional*, p.157-158.
11. MOȚOC Costică. *Secretul profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova: Studiul empiric*, p.230.
12. MOȚOC C., GÎRLA L. *Secretul profesional reproductiv ca obiect material al încălcării inviolabilității vieții personale: constatări de lege lata, viziuni doctrinare și jurisprudența*

- CtEDO*. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2019, nr.11, Seria „Științe Sociale”, p.146-159, p.150.
13. MOȚOC C., GÎRLA L. *Protecția juridico-penală a secretului profesional prin prisma incriminărilor prevăzute la art.178, 259, 260¹, 260² CP RM*. În: *Revista științifică USM, Studia Universitatis Moldaviae*, Seria „Științe sociale”, 2020, nr.3 (133), p.139-151 (ISSN 1814-3199, ISSN online 2345-1017), p.142-143.
 14. MOȚOC C. *Secretul profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova: Studiul empiric*. În: *Revista științifică a Universității de Stat din Moldova „Studia Universitatis Moldaviae”*, 2020, nr.8(138), p.228-249, p.248.
 15. MOȚOC C. *Conceptul de secret profesional în legea penală a României și a Republicii Moldova (constatări și propuneri)*. În: *Rezumate ale comunicărilor la Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”*, 07-08 noiembrie 2019, Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, p.155-159, p.157-158.
 16. PĂUNESCU A. *Păstrarea secretului profesional în contextul integrării României în structurile europene*. În: *Aspecte teoretice și practice ale procesului de armonizare a dreptului românesc cu dreptul european (Râmnicu Vâlcea, 2009): a XVII-a sesiune de comunicări științifice a cadrelor didactice și studenților, 3-4 aprilie 2009 / organizată de Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Drept și administrația publică Râmnicu Vâlcea*. Craiova: Sitech, 2009, p.324.
 17. Recommendation no. R(2000)21 of the Committee of Ministers to member States on the freedom of exercise of the profession of lawyer (adopted by the Committee of Ministers on 25 October 2000 at the 727th meeting of the Ministers' Deputies)
https://www.asianajaliitto.fi/files/19/R2000-21_Freedom_of_exercise_of_the_profession_of_lawyer.pdf (accesat: 14.03.2019)
 18. Recommendation 1555 (2002)1 *The image of women in the media*. In: Recommendations and Resolutions adopted by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe in the field of media and information society Directorate General of Human Rights and the Rule of Law Strasbourg, 2015. 190 p. (Disponibil: <https://rm.coe.int/16806461f9>) [Accesat: 14.03.2019]
 19. Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 *privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor)*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* L 119/1, 04.05.2016. (Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>) [Accesat: 30.06.2019]
 20. *Rules of Procedure and Evidence*. Published by the International Criminal Court (ISBN No. 92-9227-354-x ICC-PIOS-LT-03-004/19) Eng Copyright © International Criminal Court 2019, All rights reserved International Criminal Court (The Hague. The Netherlands) (Disponibil: <https://www.icc-cpi.int/Publications/Rules-of-Procedure-and-Evidence.pdf>) [Accesat: 10.09.2020]
 21. STATI V., *Observații critice referitoare la modificările și completările operate la 22.12.2014 în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”*, nr.23 din 28.06.2004. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr.2, p.6.
 22. TIMOFEI S. *Răspunderea pentru infracțiunile în domeniul concurenței în conformitate cu legislația altor state*. *Revista Națională de Drept*, 2011, nr.1, p.36-42.
 23. Vasconcelos C., Lustosa C., Meirelles A.T., Aranha A.V., Garrafa V. *Right to knowledge of biological origin in Human Assisted Reproduction: bioethical and legal reflections*. În: *Revista bioética*, 2014, no.22 (3), p.508.
 24. АРИКОВ Г. *Уголовно-правовой анализ тайны частной жизни, обеспечиваемой профессиональными тайнами*. În: *Revista Națională de Drept*, 2013, nr.11, p.63.

25. ГЕРАСИМОВ Ю.Е., ЧЕРВЯКОВ М.Э. *Этические основы взаимодействия адвоката-защитника со своим доверителем на стадии предварительного расследования*. В: Международный научно-практический журнал «Эпоха науки», 2018, № 14 (июнь), Юридические науки, с.53.
26. ГУТНИК С.И. *Уголовно-правовая характеристика преступных посягательств в отношении персональных данных*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.08 – Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. Владивосток: Дальневосточный федеральный университет, 2017, 24 с..
27. ЕФРЕМОВА М.А. *Уголовно-правовая охрана информационной безопасности*: Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук. Специальность: 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. Москва: Академия Генеральной прокуратуры Российской Федерации, 2017, 415 с., р.163.
28. ЖИГУЛИН Г.П. *Организационное и правовое обеспечение информационной безопасности*. Санкт-Петербург: СПбНИУИТМО, 2014.
29. ЗАБОРОВСКИЙ В.В. *Правовая природа и границы адвокатской тайны по законодательству Украины*. TEISĖ (Lithuania, Vilnius: Vilniaus universitetas; Vilniaus universiteto leidykla), 2017, 105, с.177.
30. КАРМАНОВСКИЙ Н.С., САВЧЕНКО-НОВОПАВЛОВСКАЯ С.Л. *Организационно-правовые основы охраны служебной тайны на предприятии / Учебное пособие*. – СПб: Университет ИТМО, 2018, с.12-15.
31. КИРИЧЕНКО К.А. *Правовой режим репродуктивной тайны*. В: Вестник НГУ. Серия: Право. 2007. Том 3, Выпуск 1, с.97-98.
32. МЕРКУЛОВА С.Н. *Уголовно-правовая охрана профессиональной тайны*: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность – 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. Нижний Новгород: Нижегородский филиал Государственного университета – Высшей школы экономики, 2007, 205 с., с.19-20.
33. ПАВЛОВ А.В. *Гражданско-правовая защита медицинской тайны*. Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. В: Вопросы теории и практики. Тамбов: Грамота, 2015. № 11(61): в 3-х ч., ч. II, с.153-154.
34. ПРОКОПЕНКО А.Н. *Профессиональная тайна в российской правовой науке*. В: Проблемы правоохранительной деятельности, 2015, №1, с.23-27. (ISSN 1819-7426), с.24.
35. РАГУЛИН А.В. *Профессиональные права адвоката-защитника в Российской Федерации: вопросы теории и практики*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Специальность: 12.00.11 – Судебная деятельность, прокурорская деятельность, правозащитная и правоохранительная деятельность. Москва: Российский университет дружбы народов, 2015, с.15.
36. РОМАНОВСКИЙ Г.Б. *Конституционное регулирование права на неприкосновенность частной жизни*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.02 – конституционное право; государственное управление; административное право; муниципальное право. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский государственный университет, 1997, р.64.
37. САЛХОВ И.И. *Информация с ограниченным доступом как объект гражданских правоотношений*: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.03 – гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право. Казань, Казанский государственный университет им.В.И. Ульянова-Ленина, 2004, 274 с.

ADNOTARE

Moțoc Costică „Secretul profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova: studiu de drept penal”, Teză de doctor în drept la Specialitatea 554.01 – Drept penal și execuțional penal, Chișinău, 2021

Structura tezei: Introducere, 3 Compartimente, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 292 titluri, 2 anexe, 167 de pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 16 lucrări științifice printre care și o monografie.

Cuvinte-cheie: secret profesional; secret al vieții private; secret primar; secret derivat; securitatea informației; inviolabilitatea informației; protecția informației confidențiale.

Scopul lucrării: constă în elaborarea conceptului științifico-practic al protecției juridico-penale a secretului profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova, în accepțiunea aspectelor *de lege lata* și *de lege ferenda*.

Obiectivele cercetării: *argumentarea* necesității sancționării juridico-penale distincte a infracțiunilor care încalcă securitatea secretului profesional ce constituie parte a infracțiunilor împotriva securității informației confidențiale; *analiza* normelor juridico-penale care asigură securitatea secretului profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova; *identificarea* împrejurărilor de care instanțele de judecată trebuie să țină cont la calificarea faptelor infracționale care încalcă securitatea informației confidențiale; formularea propunerilor *de lege ferenda* pentru îmbunătățirea cadrului incriminator etc.

Noutatea și originalitatea științifică: derivă din abordarea multiaspectuală, interdisciplinară și de pionierat a protecției juridico-penale a secretului profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova, prin consolidarea prevederilor incriminatoare cu aspectele doctrinare, precum și cu instrumentele internaționale și regionale și cu mecanismele care le pun în acțiune pentru combaterea dezvăluirii și a altor încălcări ale secretului profesional. Aceasta constă în cercetarea complexă a răspunderii penale pentru faptele prejudiciabile incriminate de legea penală a ambelor state (a României și a Republicii Moldova) la nivel de teză de doctorat.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante soluționate: fundamentarea științifică a elementelor și semnelor constitutive ale infracțiunilor ce atentează la securitatea și inviolabilitatea informațiilor confidențiale protejate în regim juridic de secret profesional, precum și înaintarea unui set de recomandări sub aspect *de lege ferenda*, de natură să contribuie la sporirea ansamblului de măsuri preventive și de combatere a divulgării sau a altor tipuri de încălcare a secretului profesional prin eficientizarea activității organelor de drept competente, precum și la perfecționarea practicii de aplicare a normelor juridico-penale existente în Codul penal al României și în cel al Republicii Moldova.

Semnificația teoretică: definirea bazelor conceptuale ale studiului științific de drept penal privind protecția juridico-penală a secretului profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova; efectuarea unor abordări teoretice referitoare la stabilirea elementelor constitutive obiective și subiective, precum și a circumstanțelor agravante ale infracțiunilor al căror obiect imaterial îl constituie secretul profesional; identificarea unor perspective asupra cadrului științific vizând limitele și condițiile răspunderii penale pentru faptele infracționale săvârșite în domeniul protecției juridico-penale a secretului profesional.

Valoarea aplicativă: studiul efectuat a permis constatarea unor deficiențe ce marchează prevederile art.227 CP Rom. și ale legii penale a Republicii Moldova în general, acestea împiedicând aplicarea și interpretarea corectă a reglementărilor în cauză. Întra în înlătura aceste neajunsuri, comunității științifice îi sunt înaintate concluzii și recomandări menite să contribuie la perfecționarea cadrului normativ.

Implementarea rezultatelor științifice: acestea sunt aplicabile în activitatea organelor de drept, în special în ce privește calificarea corectă a faptelor în conformitate cu prevederile art.227 CP Rom., precum și calificarea faptelor infracționale similare celor contravenționale în legea penală a Republicii Moldova. Ele pot fi utile la elaborarea de publicații științifice cu caracter de îndrumare pentru cadrele didactice, studenți, masteranzi, doctoranzi.

АННОТАЦИЯ

Моцок Костикэ, «Профессиональная тайна в уголовном законе Румынии и Республики Молдова: уголовно-правовое исследование», Диссертация на соискание ученой степени доктора права, Специальность 554.01 – Уголовное право и уголовно-исполнительное право, Кишинэу, 2021

Структура диссертации: Введение, 3 Главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 292 наименований, 2 приложения, 167 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 16 научных работах, из которых одна монография.

Ключевые слова: профессиональная тайна; тайна частной жизни; первичная тайна; вторичная тайна; информационная безопасность; неприкосновенность информации; защита конфиденциальной информации.

Цель диссертации: состоит в выработке научно-практической концепции профессиональной тайны в уголовном законе Румынии и Республики Молдова в свете аспектов *de lege lata* и *de lege ferenda*.

Задачи исследования: аргументирование необходимости самостоятельного уголовно-правового санкционирования преступлений, посягающих на безопасность профессиональной тайны, являющихся частью преступлений, посягающих на безопасность конфиденциальной информации; анализ уголовно-правовых норм, обеспечивающих безопасность профессиональных тайн в уголовном законе Румынии и Республики Молдова; установление обстоятельств, подлежащих выяснению судебными инстанциями по уголовным делам о преступлениях, нарушающих профессиональную тайну и т.д.

Научная новизна и оригинальность результатов исследования: многоаспектный, междисциплинарный и новый подход в части уголовно-правовой охраны профессиональных тайн путем установления взаимосвязи законодательных положений внутреннего законодательства с доктринальными позициями, международными инструментами регионального и универсального характера и механизмами их применения в части обеспечения уголовно-правовой защиты профессиональных тайн. Состоит также во всестороннем исследовании уголовной ответственности за совершение преступных деяний, предусмотренных уголовным законом обеих государств (Румынии, Республики Молдова) на уровне настоящего диссертационного исследования.

Полученные результаты, способствующие решению особо значимой научной проблемы, разрешенной в рамках проведенного диссертационного исследования: состоят в научном обосновании элементов и признаков преступных деяний, посягающих на безопасность и неприкосновенность конфиденциальной информации, а также в выработке и предложении целого спектра рекомендаций по совершенствованию содержания действующих уголовно-правовых норм, что, в свою очередь, способствует предупреждению разглашений и иных нарушений профессиональной тайны и борьбе с ними, повышению эффективности деятельности правоохранительных органов и правоприменительной практики в указанной сфере.

Теоретическая значимость: установление теоретических основ научного уголовно-правового исследования профессиональных тайн в уголовном законе Румынии и Республики Молдова; проведение теоретических исследований в части установления объективных и субъективных признаков составов преступлений, а также отягчающих обстоятельств преступлений, предметом преступления которых составляет профессиональная тайна; определение перспектив научного исследования пределов и условий уголовной ответственности в области уголовно-правовой охраны профессиональных тайн.

Практическая применимость исследования: проведенное научное исследование позволило обнаружить законодательные недоработки ст.227 УК Румынии и в целом уголовного закона Республики Молдова, создающие препятствия правильному и единообразному применению и толкованию соответствующих уголовно-правовых норм. В целях их устранения и усовершенствования нормативно-правовой базы, автор предлагает научному сообществу свои выводы и рекомендации.

Апробация результатов диссертационного исследования: Полученные результаты используются в учебном процессе, могут быть применены в практической деятельности правовых органов, особенно при квалификации деяний, предусмотренных в ст.227 УК Румынии и ст.177 УК РМ, а также смежных деяний. Они могут быть использованы при разработке научных публикаций для преподавателей, студентов, магистров, аспирантов.

ANNOTATION

Moțoc Costică „Professional Secrecy in the Criminal Law of Romania and of the Republic of Moldova: Criminal Law Research”, Ph.D. Thesis, Specialty 554.01 – Criminal law and law of penal execution, Chisinau, 2021

Structure of thesis: Introduction, 3 Chapters, general conclusions and recommendations, 292 bibliography of titles, two appendices, 167 basic text pages. The obtained results are published in 16 scientific papers including one monographic study.

Key-words: professional secrecy; privacy secrecy; secondary secrecy; informational security; information's inviolability; protection of confidential information.

The purpose of the Ph.D. thesis: elaboration of the scientific and empirical concept of professional secrecy penal protection in Penal Law of Romania and Republic of Moldova, by approach of *de lege lata* and *de lege ferenda*.

The objectives of investigation: demonstration of necessity of penal sanctioning of criminal misdeeds which violate the professional secrecy as a part of criminal misdeeds which are committed against security of confidential information; analysis of penal norms which provide security of professional secrecy in accordance with the penal legislation of Romania and Republic of Moldova; identification of some circumstances which are important to be found by the judicial courts during examination of those criminal misdeeds

The scientific novelty and originality of the obtained results: those results are flowing out the multifaceted, interdisciplinary and the newest application of criminal liability for criminal misdeeds which are committed against security of confidential information protected in the regime of professional secrecy, by means of strengthening national incriminating regulations well-adjusted to the doctrine, as well as to the universal and regional international instruments and mechanisms relevant for crimes in this sphere, and consists of a manifold scrutiny of criminal liability for the misdeeds incriminated by those articles of the Criminal code of Romania and Republic of Moldova on a standard of a Ph.D. thesis.

The obtained results which contribute solving of the foremost scientific problem: it consists in groundwork pivotal elements and items of crimes using penal law, along with suggesting recommendations *de lege ferenda* which will contribute to increasing of prevention and its counteraction of violation of professional secrecy by means of fortifying law enforcement authorities' efficiency, as well as improvement of relevant law practice in this domain.

Theoretical importance: it is expressed in the defining the conceptual basis of the scientific research in the Criminal Law concerning criminal liability for the criminal misdeeds of violation of professional secrecy, as well as in identifying some scientific perspectives concerning limits and conditions of the criminal liability for those criminal misdeeds.

Practical value of the research paper: the performed research permitted to establish that there exist several gaps and deficiencies in the art.227 of the Criminal code of Romania and art.177 of the Criminal code of the Republic of Moldova, they create obstacles in the correct application and interpretation of the penal regulations concerning penal protection of professional secrecy. As a result, in order to eliminate those gaps there are proposed several recommendations in order to improve the present penal regulations.

Implementation of the scientific results: the scientific results can be applied in the professional activity of the law enforcement authorities, especially concerning correct legal appreciation of the misdeeds incriminated by the art.227 of the Criminal code of Romania and art.177 of the Criminal code of the Republic of Moldova, as well as the collateral crimes. At the same time, they can be useful during the elaboration of some scientific publications and other issues for the scientific workers, teachers, students, including those who are pleading for master degree and Ph.D.

MOȚOC COSTICĂ

**SECRETUL PROFESIONAL ÎN LEGEA PENALĂ A ROMÂNIEI ȘI
ÎN CEA A REPUBLICII MOLDOVA: STUDIU DE DREPT PENAL**

SPECIALITATEA – 554.01 DREPT PENAL ȘI EXECUȚIONAL PENAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar:
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2,0

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 100 ex.
Comanda nr.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. A.Mateevici, 60. Chișinău, MD 2009